

CoC.
Playful
Minds

Filosofiske dialoger om FN's Verdensmål

Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen

Filosofiske dialoger om FN's Verdensmål

- Inspiration til facilitering af undersøgende fællesskaber med børn og unge

Udgivet af CoC Playful Minds 2021

Forfattere: Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, Syddansk Universitet

Ansvarshavende: Karin Møller Villumsen, CoC Playful Minds

Opsætning og illustrationer: liathansen REKLAME ApS hvor intet andet er angivet

De filosofiske dialoger om FN's Verdensmål er udviklet af Syddansk Universitet til CoC Playful Minds i det fælles udviklingsprojekt Filosofiske Eksperimentarier i 2019. Her deltog en række børn og unge i undersøgende fællesskaber, hvor de afprøvede dialoger. En stor tak til de deltagende børn, unge og de forskellige voksne, der også deltog i forløbet.

Dialogerne afspejler FN's 17 Verdensmål og er inspireret af Filosofi i Skolen under Syddansk Universitet samt af The Philosophy Foundation, som også besøgte projektet i udviklingsperioden. Også en stor tak til dem. Den sidste dialog er udviklet sammen med CoC Playful Minds med særligt fokus på begrebet skabende verdensborger.

ISBN 978-87-93907-20-1 (PDF)

Filosofiske dialoger om FN's Verdensmål

Forord

I CoC Playful Minds arbejder vi for at udfolde visionen om, at Billund er Børnenes Hovedstad. Her lærer børn gennem leg og er skabende verdensborgere.

At være verdensborger rummer en tilknytning til hele menneskeheden, som kommer til udtryk i nysgerrighed og åbenhed for andre mennesker – lokalt og internationalt – og i en moralsk forpligtelse overfor alle mennesker og de fælles udfordringer, vi som verdensborgere står overfor. Denne forpligtelse bygger bl.a. på forståelse og anerkendelse af den anden samt andres perspektiver.

I CoC Playful Minds anerkender vi børn som ligeværdige mennesker, der rummer ressourcer til at handle og er med til at skabe deres eget liv og det samfund, de er en del af. Vi lader os inspirere af børn, og vi tror på, at voksne kan lære mindst lige så meget af børn, som børn kan lære af voksne. Især når det handler om at undres, prøve af og tænke nyt!

Nogle af fremtidens vigtigste kompetencer er analytisk og kritisk tænkning samt kreative og innovative kompetencer. De regnes som afgørende og nødvendige for, at det enkelte barn og fællesskabet kan udfolde det fulde potentiale og bidrage til fælles løsninger på verdens udfordringer. Her er vi overbeviste om, at reel dialog er en af nøglerne til at låse børnenes samskabelses potentialer op og skabe muligheden for at bidrage til fælles løsninger i forhold til eksempelvis FN's 17 Verdensmål. Mål, der er fælles for os alle – voksne som børn. I det nære og de små fællesskaber. I de helt store anliggender og det store fællesskab i verden.

Vi ønsker at forberede børnene til vores fælles verden, der rummer uforudsigelighed og komplekse problemstillinger og udfordringer, der kalder

på kreative, innovative og fælles løsninger, som vi måske kun aner konturerne af. Hvordan skaber vi – børn, uddannelsespraktikere, forskere, politikere mv. – de bedste læringsmiljøer og uddannelses-tilbud, hvor disse verdensborgerlige kompetencer udvikles og udfoldes? Dét vil vi i CoC Playful Minds gerne bidrage til! Et konkret bud bygger på mere samskabelse med børn og unge; bl.a. med udgangspunkt i filosofiske dialoger.

Gennem vores projekter afprøver, udvikler og udbreder vi viden om tilgange og de gode eksempler med henblik på at inspirere til nye lærings- og dannelsesmiljøer skabt sammen med børn og unge. Vi uddanner skabende verdensborgere, der i praksis kan identificere, udforske og komme med bud på løsninger til lokalsamfundets og verdens udfordringer.

I CoC Playful Minds arbejder vi vidensbaseret. Projektet Filosofiske Eksperimentarier – hvor indeværende håndbog blev til – bygger bl.a. på en viden fra de sidste 40 år, hvor klasserumsforskningen har haft fokus på det dialogiske klasserum. Her peges på, at dialogen i undervisningen er lærercentreret. Formen er kritiseret for at bygge på en gammeldags epistemologi og "tankpasserpædagogik", der ikke opstiller et læringsmiljø, hvor alle eleverne medreflekterer, har mulighed for deltagelse og er medproducenter af viden i samspil med omgivelserne.

Nyere empiriske studier peger på, at dialog, som den kendes fra filosofi med børn, netop tilbyder et dialogisk rum, som skaber børnecentrerede undersøgende fællesskaber. Fællesskaber der opleves motiverende, og hvor flere og andre børn deltager. Netop børnenes deltagelsesmulighed er et centralt parameter i vurderingen af, om samskabelsen er vellykket.

Nyere empiriske studier peger på, at dialog, som den kendes fra filosofi med børn, netop tilbyder et dialogisk rum, som skaber børnecentrerede undersøgende fællesskaber.

Fællesskaber der opleves motiverende, og hvor flere og andre børn deltager.

Netop børnenes deltagelsesmulighed er et centralt parameter i vurderingen af, om samskabelsen er vellykket.

Rapporten Filosofiske Eksperimentarier – afrapportering af pilotprojekt udgivet i 2021 indeholder beskrivelser af projektet samt indsigter, som vi fik gennem projektet. I projektet Filosofiske Eksperimentarier i regi af projektet Our World Academy under CoC Playful Minds, har vi sammen med vores samarbejdspartnere fra Syddansk Universitet og børn i Billund, udviklet og afprøvet materiale, hvorigennem børn (og voksne) har mulighed for at forholde sig til FN's 17 Verdensmål. 17 mål for verden, der indirekte henviser til verdensborgerskab som ideal. Gennem de filosofiske dialoger kan børn (og voksne) sammen få mulighed for at forholde sig til emnerne bag verdensmålene, og finde ud

af hvordan de sammen vil handle og gøre verdensmål til hverdagsmål.

En stor tak til deltagende børn, voksne omkring børnene og til Caroline og Anni fra Syddansk Universitet for et spændende og yderst inspirerende samarbejde.

Med ønsket om inspiration til at lade jer inspirere af børns perspektiver på verden, verdensborgeren og FN's 17 Verdensmål.

Cecilie Tang-Brock,
CoC Playful Minds

FORDORD AF CAROLINE SCHAFFALITZKY

At holde filosofiske dialoger med børn lyder måske umiddelbart urealistisk. Men faktisk er det en aktivitet, som børn helt ned i børnehaven kan deltage i. Ligesom filosofien handler FN's Verdensmål om vigtige, men også alvorlige og vanskelige emner, som både store og små verdensborgere på den ene eller anden måde må forholde sig til.

Verdensmålene bliver ofte præsenteret i statistikker, der maler dystopiske billeder af fremtiden, som i værste fald kan føre til apati. Dialoger om emnerne bag verdensmålene kan tværtimod virke motiverende og skubbe til interesse og engagement.

Så når verdensmålene indarbejdes i skoler og børns øvrige liv, er det vigtigt, at vi har værktøjerne til at tale om dem sammen. Her er der især to udfordringer, man skal være opmærksom på: de abstrakte begreber og de værdiladede formuleringer.

Vi kender godt ord som ulighed, bæredygtig og retfærdig, men ved vi faktisk, hvad det betyder? Kan vi fx give definitioner af begreberne? Det er velkendt for filosofien, at vi i dagligssproget bruger ord uden at tænke over den dybere mening, men hvis vi ikke får "foldet" de centrale begreber og emner i verdensmålene ordentligt ud, bliver det uklart, hvad verdensmålene egentlig handler om, hvordan man skal forholde sig til dem og handle på baggrund af dem. Det gælder både for børn og voksne.

Man skal også være opmærksom på, at verdensmålene er formuleret på en ret moraliserende måde, som gør det svært at bearbejde dem fra forskellige perspektiver. Det er ikke let at skabe en reelt åben og undersøgende dialog om, hvorvidt man skal afskaffe fattigdom (Verdensmål nr 1) eller afskaffe sult (Verdensmål nr 2) – for hvem vil være uenig i det? Dermed risikerer verdensmålene bare at blive endnu en ting i rækken af regler, som de voksne stiller op – og det kan være svært at engagere sig i som barn.

Disse udfordringer er baggrunden for, at jeg i foråret 2019 i forbindelse med projektet Filosofisk Eksperimentarium under projektet Our World Academy ved CoC Playful Minds, besluttede at undersøge en anden måde at gå til FN's Verdensmål på. Min kollega

ved SDU, Anni Nielsen, og jeg trak på vores erfaringer fra feltet Filosofi med børn og designede 17 filosofiske dialoger – en dialog til hvert verdensmål – med forslag til, hvordan man kan facilitere dialoger om de abstrakte begreber samt arbejde med emnerne og værdierne bag verdensmålene. Samlingen afsluttes med en ekstra dialog om begrebet verdensborgerskab.

En del af dialogerne har vi afprøvet i praksis, nogle af dem er afprøvet af andre, og nogle få af dem er helt nye. Men sammen udgør de vores bud på, hvordan man kan arbejde med området. Jeg håber, de kan inspirere andre til selv at gå i gang, for som det fremgår af vejledningen, så er dialogvejledningerne ikke færdige manualer, der skal følges til punkt og prikke eller føre et bestemt sted hen. Det er processen og samtalen, der er det vigtige.

Med de filosofiske dialoger kan man åbne emnerne op sammen med børnene, og på den måde får børnene mulighed for at komme et spadestik dybere i verdensmålene. Så vi spørger ikke "Skal vi afskaffe ulighed?", men fx "Hvornår er man lige?", fordi dette åbner for refleksioner over et grundbegreb i verdensmålene uden at forudsætte et facit. Det giver børnene en mulighed for at tænke med og skabe ny viden sammen.

Vores oplevelse er, at de filosofiske dialoger gør verdensmålenes indhold tilgængeligt for børn på en engagerende og spændende måde, hvor de oplever, at deres perspektiver også har ret, og at deres mening også tæller. Og måske giver de også værktøjer til selvstændigt at kunne tage stilling til temaerne i hvert enkelt verdensmål.

Tak til alle de børn der har været med til at afprøve aktiviteterne, og tak til CoC Playful Minds for at have muliggjort dette projekt og udgivelsen af vejledningerne. En særlig tak går til Cecilie Tang-Brock, som har afprøvet mange af dialogerne sammen med børn og i det hele taget været en uvurderlig hjælp undervejs i processen.

God fornøjelse med dialogerne!
Caroline Schaffalitzky,
 September 2021

Indhold

FILOSOFISKE DIALOGER OM FN'S VERDENSMÅL	9	SESSIONSOVERSIGT TIL FNS VERDENSMÅL	25
Filosofiske dialoger som tilgang til FN's Verdensmål	9	Verdensmål 1: Afskaf fattigdom	26
Om materialet	9	Verdensmål 2: Afskaf sult	30
OM AT STÅ FOR FILOSOFISKE DIALOGER MED BØRN	10	Verdensmål 3: Sundhed og trivsel	34
Børn og filosofi	10	Verdensmål 4: Kvalitetsuddannelse	38
Hvorfor have filosofiske samtaler med børn?	10	Verdensmål 5: Ligestilling mellem kønnene	42
Så hvordan gør man?	12	Verdensmål 6: Rent vand og sanitet	46
FILOSOFISKE DIALOGER I PRAKSIS	14	Verdensmål 7: Bæredygtig energi	50
Hvad er en session?	14	Verdensmål 8: Anstændige jobs og økonomisk vækst	54
Hvilke lege og hvorfor?	14	Verdensmål 9: Industri, innovation og infrastruktur	58
Reglerne for dialogen	15	Verdensmål 10: Mindre ulighed	62
Facilitators forberedelse inden en dialog	15	Verdensmål 11: Bæredygtige byer og lokalsamfund	66
OM AT FACILITERE FILOSOFISKE DIALOGER	16	Verdensmål 12: Ansvarligt forbrug og produktion	70
Didaktiske overvejelser	16	Verdensmål 13: Klimainsats	74
Facilitering i praksis: Mind-set og didaktiske tips	16	Verdensmål 14: Livet i havet	78
Facilitering i praksis: Fysiske rammer og praktiske tips	19	Verdensmål 15: Livet på land	82
Hvordan kan man arbejde med materialet?	20	Verdensmål 16: Fred, retfærdighed og stærke institutioner	86
OM FILOSOFISKE DIALOGER ONLINE	22	Verdensmål 17: Partnerskab for handling	90
Generelt om dialogen online	22	Verdensborgeren	94
Facilitering	22	EKSTRA MATERIALER	98
Rammen om dialogen	23	Indledningslege	98
		Afslutningslege	101
		Ark til sessionsrefleksion	104
		Arket "Hvad er din mening?"	105
		LITTERATUROVERSIGT	106
		Henvisninger	106
		Introducerende om Filosofi med børn	106
		Eksempler på forskning inden for Filosofi med børn	106
		OM FORFATTERNE	107

Filosofiske dialoger om FN's Verdensmål

FILOSOFISKE DIALOGER SOM TILGANG TIL FN'S VERDENSMÅL

Samlingen af dialogmanualer til FN's Verdensmål giver mulighed for at arbejde med temaerne på en inddragende frem for moraliserende måde. Denne tilgang kan understøtte reel stillingtagen, fortolkning af og arbejde med værdigrundlag frem for at blive stående ved overskrifter om fx klima, miljø eller lighed.

OM MATERIALET

Materialet består af en indledning, der beskriver hvordan man arbejder med filosofiske dialoger med børn. Herefter kommer 17 manualer, der kan guide filosofiske diskussioner relateret til de 17

verdensmål. Manual nr 18 drejer sig om skabende verdensborgerskab. Og endelig har vi vedlagt en beskrivelse af lege, der kan danne ramme om de filosofiske dialoger.

Vejledningerne er ikke tænkt som et koncept, der skal følges blindt, men er forslag, der illustrerer, hvordan man kan arbejde filosofisk og dialogisk med verdensmålene. Håbet er, at de kan inspirere børn, forældre, bedsteforældre, lærere, pædagoger, elevråd, spejderledere, ungdomspræster og alle andre interesserede til selv at bidrage til at arbejde med reflekterende og inddragende tilgange til at udvikle og udveksle perspektiver sammen.

Om at stå for filosofiske dialoger med børn

BØRN OG FILOSOFI

At holde filosofiske dialoger med børn lyder måske umiddelbart urealistisk. Men faktisk er det en aktivitet, som børn helt ned i børnehaven kan deltage i. Det vigtige er at holde sig for øje, at tanken ikke er at undervise børn i filosofi-historie og teorier, men derimod at øve dem i selv at tænke filosofisk. I praksis betyder det, at man kan støtte dem i at formulere deres tanker og perspektiver for sig selv og andre, at lytte til andres ideer og sammen med andre at udforske, hvordan man kan tænke om verden – og på denne måde understøtte børnene (og voksne) som skabende verdensborgere.

Hvis man ser på børn som små voksne, er der en risiko for, at man kommer til at fokusere på netop dette: At de endnu ikke er voksne og derfor mangler elementer i deres udvikling. I en vis forstand er det selvfølgelig rigtigt, at det forholder sig sådan, men børn er også noget i sig selv og kan ting, som voksne ikke kan – på samme måde som en sommerfuglelarve ikke bare er en "ufærdig sommerfugl".

Så hvad kan børn, som voksne ikke kan? Et af de mest karakteristiske træk ved børn er, at de lige fra helt små lærer nyt hele tiden og bruger mange kræfter på at få hold på verden og sig selv – om det så er ting som at gå og cykle, at tale og skrive, eller hvordan man omgås andre. I disse processer har relationerne til omverdenen en afgørende betydning. Det er velkendt, at fx manglende sproglig stimulering eller fravær af følelsesmæssig kontakt kan få alvorlige følger for børns liv og udvikling.

En anden ting som kendetegner børn er, at børnenes perspektiver på verden er anderledes end den voksne. I nogle tilfælde kan det betyde, at børns verden ser helt anderledes ud indefra, end man kan tro udefra. For selvom man synes, man kan huske, hvordan det var at være barn, kan man ikke 'skrælle' al den viden, man senere har fået, af. I en filosofisk dialog om hvorvidt det er børn eller voksne der er mest pålidelige, sagde en pige på 11 år: "Børn er mest pålidelige. Voksne kan ikke holde på en hemmelighed, for de forstår ikke, hvorfor det er vigtigt." Eksemplet viser tydeligt pigens egen oplevelse af at se verden fra et andet perspektiv end de voksne. At afskrive denne viden om hvordan det er at være i hendes verden som et udtryk for, at børn ikke har overblik over, hvad der er vigtigt, ville være at behandle hende uretfærdigt og forkaste hendes perspektiv som ikke-ligeværdigt.

HVORFOR HAVE FILOSOFISKE SAMTALER MED BØRN?

Der er ingen tvivl om, at børn i mange henseender ikke er ligestillede med voksne. Børn har på mange områder mindre viden og mindre formel magt. Men det betyder ikke, at de ikke er ligeværdige og har krav på samme respekt for deres tanker og værdier som alle andre. De har også et krav på at blive støttet i at udvikle deres evner til selv at formulere og finde deres tanker og værdier. Og heri ligger det pædagogiske paradoks i dannelsesprocessen: Hvordan kan man lægge en plan for, hvordan nogen bliver selvstændige væsner? Et godt sted at starte er de filosofiske dialoger.

Der kan dog også være andre grunde til at have filosofiske samtaler med børn. Der er forskning,

**Børn er mest
pålidelige.**

**Voksne kan ikke
holde på en
hemmelighed, for
de forstår ikke,
hvorfor det er
vigtigt.**

der tyder på, at det kan fremme børns faglige og sociale færdigheder. Der kan også være hensyn til bløde værdier som at give børn oplevelse af anerkendelse, at blive hørt og være en del af et fællesskab. Og så er det ganske enkelt også en mulighed, at det kan være sjovt og engagerende. Se eksempler på forskning inden for Filosofi med børn i litteraturoversigten.

Hvad man vil have ud af de filosofiske dialoger afhænger naturligvis også af, hvilken rolle man har, og hvilken sammenhæng man indgår i. Det er velkendt, at filosofiske dialoger kan bruges i skolen og andre formelle læringsfællesskaber, men der er også gode muligheder for at holde dem i uformelle sammenhænge, fx i forbindelse med fritidsinteresser eller i familien. Materialerne til FN's Verdensmål er udviklet, så de kan fungere

på mange måder. Man skal ikke tro, at filosofiske dialoger altid behøver at foregå i en formaliseret opsætning med tale-bold og stole i rundkreds: Når man først mestrer de dialogiske teknikker, kan man tage dem med som en naturlig del i alle mulige sammenhænge i og uden for skolen.

SÅ HVORDAN GØR MAN?

I næste afsnit beskrives hvordan en filosofisk dialog kan se ud, når den foregår med en gruppe af børn (fx i skolen). Det kan du vælge at springe over, hvis det ikke er relevant for dig. Man behøver ikke at befinde sig i en skole eller et elfenbenstårn for at lave filosofi. Der er fx intet i vejen for også at have en filosofisk dialog, når man går en tur i skoven, sidder ved middagsbordet eller venter på toget – og man behøver kun at være to.

Illustration: Caroline Schaffalitzky

**Man behøver ikke
at befinde sig i en skole
eller et elfenbenstårn for
at lave filosofi.**

**Der er fx intet i vejen for
også at have en filoso-
fisk dialog, når man går
en tur i skoven, sidder
ved middagsbordet eller
venter på toget – og
man behøver kun at
være to.**

Filosofiske dialoger i praksis

HVAD ER EN SESSION?

En session med en gruppe af børn (fx en skoleklasse) varer typisk 45–60 minutter. Der er forskellige måder at holde filosofiske sessioner på, men i projektet *Filosofi i Skolen* organiserer vi det som **en dialog** omgivet af **en leg der indleder**, og **en leg der afslutter** sessionen.

Selve den filosofiske dialog indledes med en stimulus, fx en historie, en leg, et tankeeksperiment eller et billede – og kan være med eller uden rekvisitter. Stimulussen holdes relativt kort og skal være med til at igangsætte dialogen imellem børnene. Facilitators rolle er at understøtte børnenes dialog og holde den i gang på en fagligt relevant måde uden at forsøge at styre retningen, blande sig i samtalen eller kommentere dét, børnene siger.

HVILKE LEGE OG HVORFOR?

Legene har ikke nødvendigvis direkte kobling til den filosofiske dialog, men de sætter ofte refleksionen i gang og fungerer som en klar og genkendelig ramme om den filosofiske dialog. Indledningslegen er nyttig, fordi den kan skabe tryghed og fokus om det fælles anliggende som en form for opvarmning eller forberedelse, inden man går i gang med dialogen. Indledningslegen kan desuden understøtte nogle af de elementer, som man gerne vil opøve i sessionerne (fx at lytte til andre, samarbejde, bevidsthed om forskellen på konkrete og abstrakte ord). Man kan justere på, hvor lang tid man bruger på legene. Med yngre børn eller børn med svagt sprog kan det fx være en god idé at tage ekstra tid til især indledningslegen.

1. Leg

2. Filosofi

3. Leg

Illustration: Caroline Schaffalitzky

Der er to hovedformål med afslutningslegen: Dels er det godt med noget 'mental afspænding' og fysisk aktivitet efter, at børnene har været meget koncentrerede (og måske siddet meget stille) i lang tid. Dels giver det mulighed for en naturlig afrunding, som ellers kan være vanskelig, fordi filosofiske dialoger næsten altid slutter midt i det hele, mens der stadig er nogen der gerne vil sige mere. I den situation kan det være nyttigt at kunne sige: Nu er tiden gået, så vi stopper filosofien her og afslutter med en leg.

Der er naturligvis ikke nogen særlige lege, som man skal bruge som ramme for den filosofiske dialog. I **legeoversigten** er der samlet en række eksempler på lege, som kan anbefales til henholdsvis indledningsleg og afslutningsleg. Vælg

legene ud fra kendskab til børnene, deres evner og interesser, og ud fra hvilke elementer du gerne vil understøtte.

Det er værd at nævne, at man ikke skal tænke på at være neutral og dialogisk her. For at bevare lege-stemningen er det mere vigtigt at tænke på, at det skal være sjovt, og at alle skal kunne være med, og så kan det være godt at opmuntre og selv at agere deltager.

REGLERNE FOR DIALOGEN

Det er vigtigt, at børnene føler sig trygge under dialogen og ved, hvad rammen for dialogen er. Derfor kan det være en god idé at opstille nogle simple regler, der gør det nemmere for dig som facilitator at sikre gode rammer.

Formuleringen af reglerne skal selvfølgelig tilpasses situationen og deltagerne, men her er et eksempel på, hvordan man kan formulere dem:

- 1 Man må kun tale, hvis man har bolden (gælder ikke facilitator og i makkersnak)
- 2 Man markerer, hvis man vil sige noget (men ikke række hånden op mens en anden taler)
- 3 Man er stille, når facilitatoren rækker bolden op i luften
- 4 Man skal opføre sig respektfuldt (og fx ikke gøre grin med hinandens ideer)

Det er en god idé at skrive eller illustrere reglerne for dialogen på en tavle eller et stykke papir, så børnene kan se det, og at repetere dem efter

indledningslegen – i hvert fald indtil man er helt sikker på, at alle har dem på rygraden. Man kan med fordel spørge børnene, om de kan huske dem, og også tale med dem om, hvorfor de er vigtige for, at det bliver en god dialog. Fortæl også børnene, at vi i filosofiske dialoger ikke ved, hvad der er det korrekte svar, og derfor skal alle have mulighed for at dele deres refleksioner. Det er også en god idé at lade være med at fortælle børnene, hvilke emner du tror, dialogen skal omhandle, da det kan sætte en begrænsning for børnenes mulighed for at lede indholdet i dialogen.

FACILITATORS FORBEREDELSE INDEN EN DIALOG

Inden en filosofisk dialog skal facilitatoren forberede en række ting, nemlig:

- Vælge lege til indledning og afslutning (overvej hvor meget tid der er til rådighed, og hvordan man vil prioritere at bruge den)
- Vælge eller udforme dialogmateriale
- Forberede præsentation af stimulus (fx historie, genstande, rollespil eller andet)
- Forberede et par spørgsmål og tænke på, hvilke temaer der måske kan dukke op undervejs
- Beslutte om der er et eller andet, der kunne være særligt interessant at arbejde med (fx metoder til at få børnene til at tale mere med hinanden, til at sikre ro eller til at sørge for, at alle bliver inddraget).

Om at facilitere filosofiske dialoger

Det er ikke muligt her at give mere end en ganske kort introduktion til, hvad der skal til for at stå for filosofiske dialoger med børn, så det må stærkt anbefales at læse mere om spørgeteknikker og øvrige didaktiske principper, som på dansk findes i bogen "Tænk højt" af den engelske filosof Peter Worley. Anbefalingerne, der er givet her i afsnittene om facilitering i praksis, bygger udover egne erfaringer i høj grad på tilgangen i bogen og på Peter Worleys arbejde generelt.

DIDAKTISKE OVERVEJELSER

De filosofiske dialoger kan åbne for refleksioner og undersøgelser af noget fælles tredje, og de bygger på en forestilling om betydningen af oplevelse af anerkendelse, meningsfuldhed og autonomi for trivsel og udvikling. Hvis vi fx ser børn som skabende verdensborgere, forpligter det os til at tænke over udformningen af de aktiviteter og rammer, vi sætter for børnenes liv og læring. Således vil kreativitet eller samskabelse næppe kunne udfoldes mest muligt, hvis børnene aldrig har lejlighed til at gøre sig erfaringer hermed, eller de aldrig bliver mødt med et mindset, der indebærer en tiltro til, at de kan. Hvis et læringsmiljø skal understøtte, at børnene kan styrke og opøve kapabiliteter i at forvalte formål og værdier, er det afgørende, at aktiviteter, rammer, samværsformer, pædagogik og didaktiske tilgange indrettes med børnenes perspektiv og interesser for øje.

Ideen om, at didaktiske overvejelser bør matche et børnesyn, går således hånd i hånd med overvejelser om, hvordan man i praksis kan skabe det bedste læringsmiljø. Trivsel, inddragelse, og oplevelse af meningsfuldhed og fællesskab er eksempler på forhold, der efter alt at dømme virker fremmende på motivation for at lære. Så når børn deltager i filosofiske dialoger, er det vigtigt, at man tilstræber, at de går ind i et trygt, ligeværdigt og så vidt muligt magtneutralt rum, hvor læring drives gennem indre motivation og gennem situeret praksis. Det er fx vigtigt, at børnene føler ejerskab til aktiviteterne, og det betyder, at disse skal faciliteres på en måde, hvor børnenes ideer træder frem, og hvor de kan stole på, at alle får mulighed for at fremkomme med deres perspektiver og ikke oplever et pres for at bevæge sig i retning af bestemte pointer.

FACILITERING I PRAKSIS: MINDSET OG DIDAKTISKE TIPS

Man kan helt konkret gøre det lettere for alle at bidrage ved at vælge åbne temaer, spørge interesseret ind til børnenes bidrag og være opmærksom på, at alle bliver inviteret ind. Tænk også på at gå bagved og ved siden af børnene, når det gælder om at bestemme dialogens retning. At gå til dialogen med dette mindset er helt afgørende for succes, men der er også nogle helt konkrete didaktiske greb, som kan gøre det muligt at realisere idealet om et dialogisk læringsrum:

**...alle at bidrage ved at
vælge åbne temaer,
spørge interesseret ind til
børnenes bidrag og være
opmærksom på, at alle
bliver inviteret ind. Tænk
også på at gå bagved og
ved siden af børnene, når
det gælder om at
bestemme dialogens
retning. At gå til dialogen
med dette mindset er helt
afgørende for succes**

STIL INDLEDNINGSSPØRGSMÅL DER ER REELT ÅBNE

Det er vigtigt, at den filosofiske dialog bygger på reelt åbne spørgsmål. Et reelt åbent spørgsmål er ét, som der kan være flere gode svar på – dette kaldes også nogle gange for det, klasserumsforskeren Olga Dysthe kalder "autentiske spørgsmål". Filosofiske spørgsmål er særligt gode her, fordi de er engagerende men ikke har forudgivne svar, som man fx kan google sig frem til.

Det er en god idé at gentage sit åbne indledningsspørgsmål flere gange undervejs for at forankre dialogen og holde den på sporet (eller for at hjælpe et barn der er på vej ud ad en tangent). Og gå ikke videre til et nyt emne før det aktuelle spørgsmål er udtømt.

Det er også nyttigt at huske, at åbne indholdsspørgsmål, med fordel kan være ja/nej-spørgsmål, som fx "har dyr et sprog?", eller "kan man være lykkelig uden at være sund?". Dette spørgsmål er grammatisk lukket men indholdsmæssigt åbent, og man kan helt naturligt følge op på et svar med fx "hvorfor?", eller "vil du sige lidt mere om det?".

STIL OPFØLGENDE SPØRGSMÅL

Brug forskellige spørgeteknikker til at få børnene til at forklare deres ideer bedst muligt. Man bør fx altid følge op med "hvorfor?" eller "kan du sige mere?", når man har fået et kortfattet svar som fx "ja" eller "det er kongens ansvar". Men man kan også benytte opfølgende spørgsmål til andre ting, fx til at gå dybere ned i et begreb (fx "hvad betyder 'ansvar'?"") eller til at opfordre dem til at skifte perspektiv (fx "hvem ville være uenig i det, vi har sagt? Hvad ville vedkommende sige?")

HOLD DIG TILBAGE

Hvis man faciliterer for en gruppe af børn, er det vigtigt ikke selv at blive part, 'konversere' med eller sætte retningen for dialogen. Børn er vant til det ulige magtforhold og kan være bange for at sige noget 'forkert' til den voksne, der faciliterer dialogen. Så hvis facilitator selv har en stærk mening om dialogens tema, kan det være en grund til, at man skal vælge en anden dialog. Og i selve dialogen er der heller ingen grund til at

Har dyr et sprog?
Hvorfor?

Kan du sige
mere?

Hvad tænker
DU, om...?

forcere tempoet. Bliv ved et spørgsmål så længe børnene har noget at sige.

GIV IKKE KORREKTHEDSFEEDBACK

Hvis man giver korrekthedsfeedback, dvs. fx siger "godt!" eller "interessant idé!" når man faciliterer, er man med til at give indtryk af, at det vigtige er at sige 'det rigtige'. Og de børn, man ikke siger det til, vil uden tvivl bemærke det og konkludere, at deres bidrag ikke var "rigtigt" eller værdifuldt. Et simpelt alternativ er at holde sig neutral ved i stedet at svare "ok" eller "tak" for at signalere, at man har forstået og sætter pris på, at de gerne vil dele deres ideer.

UNDERSTØT DIALOGEN MED MAKKERSNAK

Hvis der er flere børn til stede, så understøt deres indbyrdes dialog. Fokusér på at lade børnene gøre arbejdet og tænk på at få alle med, så det bliver et fælles anliggende for gruppen. Det kan man fx gøre ved, at give børnene mulighed for at gensvare, hvis én af de andre har kommenteret deres idé. Det er også vigtigt, at man undervejs giver dem mulighed for at snakke sammen i par eller små grupper ('makkersnak'), inden man hører ideer i plenum. Gør det mange gange undervejs og altid efter, der er stillet et nyt spørgsmål, som skal forankre dialogen.

FACILITERING I PRAKSIS:

FYSISKE RAMMER OG PRAKTISKE TIPS

At tilvejebringe et optimalt læringsmiljø i den filosofiske dialog er dog ikke kun et spørgsmål om indstilling, men også om helt lavpraktisk opmærksomhed på didaktiske teknikker og indretning af det fysiske rum. Det er fx afgørende, at børnene kan se og høre hinanden (at der fx er ro og en opstilling i en åben cirkel), og at facilitatoren ikke er det fysiske midtpunkt.

Her er nogle grundlæggende ting, som er godt at holde sig for øje:

- Placer børnene i en rundkreds (med eller uden stole) uden borde, så alle kan se hinanden
- Vær tydelig med reglerne (og håndhævingen af dem)
- Sørg for at gå ud af cirklen når du kan, så du ikke bliver centrum
- Stå ikke tæt på det barn der taler – det skaber et 'privat rum' med ryggen til gruppen
- Giv gode muligheder for makkersnak undervejs
- Tilbyd også taletid til børn der ikke selv markerer
- Sig så lidt som muligt selv – ofte kan man blot nøjes med at give bolden videre

HVORDAN KAN MAN ARBEJDE MED MATERIALET?

Materialerne om FN's Verdensmål er organiseret med følgende elementer til hvert mål:

- En beskrivelse af **stimulus**, der kan indlede den filosofiske dialog (og evt. tilhørende materialer eller forslag til rekvisitter)
- Forslag til **spørgsmål**, som facilitator kan bruge til at indlede, forankre og guide dialogen med
- Eksempler på **temaer**, som man kan spørge ind til hvis børnene bringer dem op undervejs i dialogen. Man kan fx spørge "hvad er x?" eller "hvad mener du med x?"
- Eksempler på hvad børnene måske vil bringe op af **spørgsmål undervejs**, og som man kan lytte efter og så evt. invitere dem til at inddrage i undersøgelsen
- Eksempler på **udvidelsesaktiviteter**, man kan lave i forlængelse af dialogens tema, fx museumsbesøg, inddragelse af byrummet og **"Gør en forskel"**. Sidstnævnte lægger op til at man sammen med børnene formulerer nogle handlinger, som man selv kan gøre og evt. føre logbog over
- Eksempler på særlige **ressourcepersoner**, som man kan invitere med til en dialog om et specifikt emne

Materialerne kan bruges som færdige vejledninger til dialoger og udvidelsesaktiviteter, men husk at de kun er forslag til, hvordan man kan gøre. Det vigtige er på ingen måde at følge netop disse forslag, men i samarbejde med børnene at finde gode udgangspunkter og spørgsmål, der kan åbne for en engageret dialog om verdensmålene. Det er således heller ikke vigtigt, hvilken I begynder med – vælg den som du synes virker mest interessant og åben.

Du kan også selv prøve kræfter med at designe sessioner, men vær forberedt på at det ikke er helt let at lave stimuli og spørgsmål. En god rettesnor er, at stimuli skal være engagerende, men ikke må farve dialogen i en særlig retning. Og tilsvarende, at indholdsspørgsmål skal være reelt åbne i indhold men meget gerne have form af et ja/nej-spørgsmål, som det er let at byde ind på.

Med til arbejdet med området og materialerne hører også overvejelser om, hvordan man vil samle op efter en session. Ikke kun med udvidelsesaktiviteter, men også for sig selv som facilitator, for børnene og måske for andre. Til en start kan det anbefales at spørge børnene til, hvilke emner de mener at have været omkring i dialogen. Som facilitator kan det være en god idé at bruge **arket til sessionsrefleksion** efter hver dialogaktivitet, især hvis man har mulighed for at få en kollega eller anden observatør med, som kan sparre og give feedback. Det vil også være oplagt at give børnene mulighed for at give udtryk for deres mening, fx ved hjælp af skemaet **Hvad er din mening?** Tænk også over om der er andre, som måske kunne høres? Det kunne fx være forældre eller de inviterede ressourcepersoner: Hvordan oplever de, at børnene engagerer sig i dialogerne? Hvad oplever de, at dialogerne har af betydninger for børnene og deres egen tilgang til verdensmålene?

Det kræver øvelse og selvrefleksioner at blive en god facilitator. De råd og tips der er givet her (eller andre steder), gør det ikke i sig selv. Der er dog især to ting, man kan gøre for hurtigt at komme på et højt niveau: 1) Følg et kursus der præsenterer de didaktiske greb, og 2) få supervision af faciliteringen. Men under alle omstændigheder anbefaler vi i Filosofi i Skolen altid, at man tænker på, om man kan alliere sig med en kollega eller anden, så man har nogen at sparre med, når man skal gøre sig sine erfaringer.

**Det kræver
øvelse og
selvrefleksioner
at blive en god
facilitator.**

Om filosofiske dialoger online

Man kan udmærket afholde filosofiske dialoger online med en gruppe børn. Mange af elementerne kan uden videre oversættes fra de fysiske dialoger, men der er også nogle begrænsninger og forhold, som man skal være opmærksom på.

GENERELT OM DIALOGEN ONLINE

I online-dialogen gælder de samme idealer som i den fysiske dialog, og man skal således stadig sørge for at vælge åbne spørgsmål, holde fast i emnerne, invitere alle til at være med og understøtte interaktionen mellem deltagerne. På denne måde kan man få mange af de gode træk fra den fysiske dialog med over i online-dialogen. Der er dog nogle ting, som vi vil opfordre dig til at være opmærksom på, inden du går i gang:

- **Gruppestørrelse:** Den optimale gruppestørrelse er på 8-15 børn for en onlinesession. Hvis gruppen er større, kan det blive svært at have overblik og sikre, at alle er med.
- **Valg af platform:** Når du skal vælge det medie, hvor I skal mødes, kan det være en god idé at vælge et sted, som børnene allerede kender. På den måde skal I ikke bruge lang tid på at gennemgå teknikken, og børnene kan måske ovenikøbet hjælpe dig med evt. tekniske problemer. Hvis børnene ikke har et fælles medie, de kender til, så er det vigtigt at gennemgå de tekniske værktøjer, som I skal bruge i løbet af sessionen fx mikrofonen til/fra, videokamera til/fra, "række hånd op-knappen", break-out rooms osv.

- **Tændt videokamera:** Alle skal holde deres videokamera tændt under hele sessionen, så alle kan se hinanden hele tiden. Vi anbefaler desuden, at du beder børnene indstille til et visningsformat, hvor alle billederne vises på én gang. På den måde bliver det nemmere for dig at facilitere, og børnene oplever i højere grad hinandens reaktioner og non-verbale aktivitet ifm. dialogen (fx når nogle ryster på hovedet, bliver overrasket eller nikker). Brug gerne noget tid på at forklare, at det er lettere at have en god samtale, når man kan se hinanden.
- **Mikrofon:** Instruér børnene i, hvorvidt de skal holde deres mikrofon tændt eller slukket. Fordelen ved at holde mikrofonerne tændt hele tiden er, at man får de små reaktioner med i dialogen. Det kan dog være en udfordring, hvis børnene sidder i et rum, hvor der er baggrundsstøj.

FACILITERING

Prøv så vidt muligt at facilitere på samme måde, som du ville gøre i den fysiske dialog, sådan at det understøtter interaktion og lyst til at byde ind. Onlineformatet giver nogle begrænsninger her, og det er særligt vigtigt, at du er opmærksom på følgende:

- **Markeringer:** Aftal med børnene hvordan man markerer, hvis man gerne vil sige noget. Det kan både fungere med "række hånd op-knappen" og ved, at de fysisk rækker hånden op, så det kan ses på skærmen. Man kan endda også bruge begge

dele samtidig, det vigtige er dog, at du som facilitator ikke overser nogen.

- **Makkersnak:** Hvis du laver makkersnak og bruger break-out rooms, så husk at give børnene lidt længere tid, end du ville gøre i det fysiske rum. Det tager lidt længere tid at komme ud i rummene, og så skal børnene lige ind på sporet af spørgsmålet. Det er en god ide at "gå ud" og besøge alle grupperne under makkersnakken. Man kan også stille spørgsmålet i chatten, så det sikres, at alle børnene har hørt, hvad opgaven i rummene er. Ligeledes kan du sende en besked om, hvor lang tid der er tilbage for dialogen i rummene, og hvornår de lukker dem ned. Hvis du fravælger makkersnak (fx fordi det tager for lang tid, eller det ikke fungerer så godt for dig), så kan du i stedet give børnene en tænkepause, når du har stillet dit første spørgsmål – sig fx at de nu skal vente 20 sekunder, inden de må række hånden op.
- **Rekvisitter:** Du kan sagtens bruge rekvisitter, når du faciliterer en online dialog. Du kan evt. indsætte billeder i en præsentation og dele skærmen med børnene, mens du præsenterer stimuli. Men du kan også blot bruge fysiske rekvisitter, som du kan vise frem på dit webcam, mens du præsenterer stimulus.
- **Tålmodighed:** Det er vigtigt at være tålmodig og give børnene tid til at tænke sig om, hvad enten dialogen faciliteres i det fysiske rum eller online. Husk også at der i den digitale dialog kan ske fejl og opstå forsinkelser pga. tekniske problemer. Forbered dig derfor på, at I ikke når helt så meget i den digitale dialog som i den fysiske dialog.

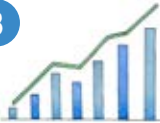
RAMMEN OM DIALOGEN

Det er som sagt vores vurdering, at man i høj grad kan bruge samme aktiviteter og format i et online rum, som man kan i det fysiske rum, men du skal være opmærksom på disse ting:

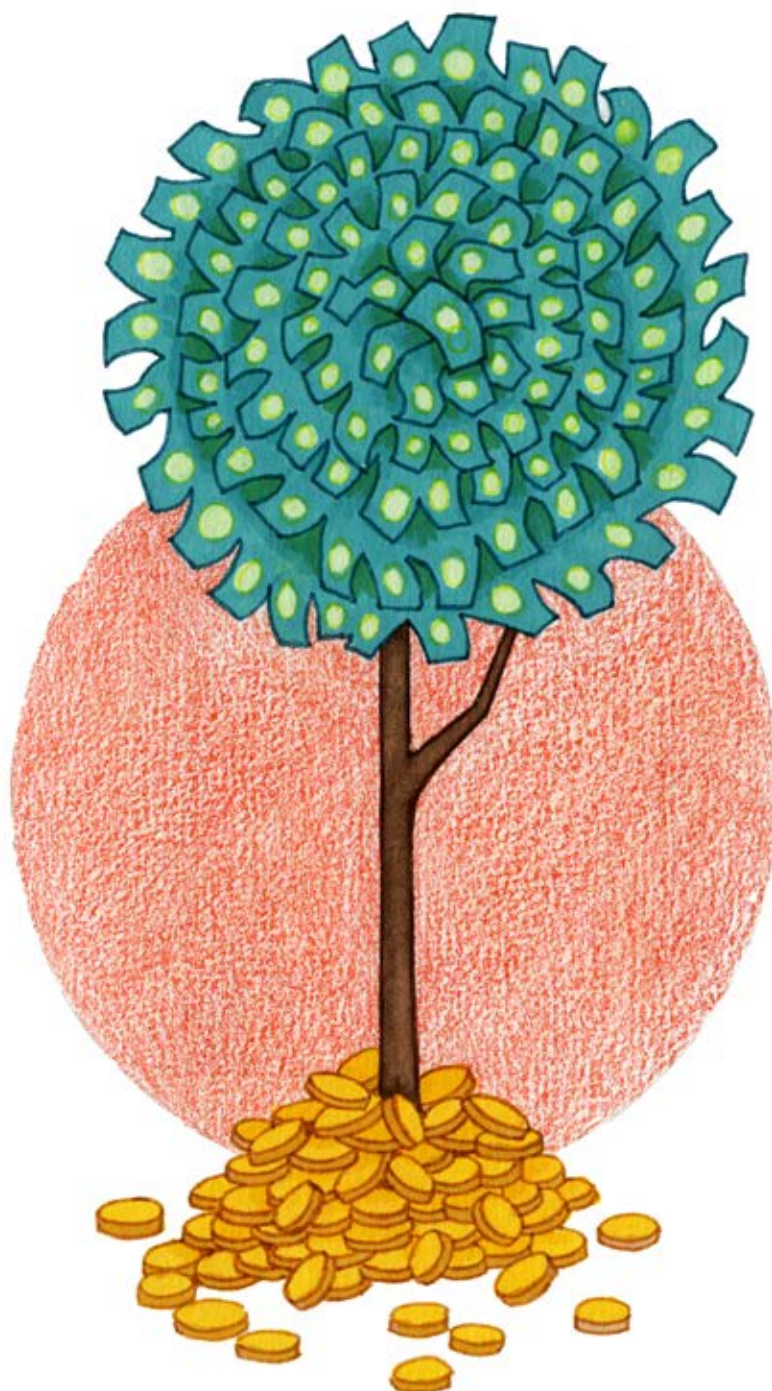
- **Velkomstaktivitet:** Lav en lille aktivitet som børnene kan tage del i, mens alle møder ind. Det kan fx være at sætte musik på som alle kan høre eller dele din skærm og vise en lille video fra Youtube. Du kan også dele en pp-præsentation, hvor du skriver en opgave eller et spørgsmål på samt opfordrer børnene til at svare ude i chatten. Fx "Indsæt i chatten den smiley, du synes er mest mærkelig", "Find din yndlingsting og vis os den på dit webcam" eller "Hvilken superhelt synes du er den kedeligste?"
- **Indledningsleg:** Start gerne sessionen med en lille leg til at skabe fokus og fællesskab. Her kan du bruge de fleste af de lege, som beskrives her i bogen med små justeringer. Tænk gerne på hvordan du kan bruge det visuelle – fx kan "Byt-plads-hvis..." laves om til "Tag hatten på hvis...". Husk også, at der ikke er nogen rundkreds og derfor heller ingen naturlig rækkefølge. Det er derfor vigtigt, at du giver dem rækkefølgen undervejs eller fx benytter dig af rækkefølgen i den deltagerliste, der ligger i møderummet.
- **Afslutningsleg:** Det kan også være godt at afrunde sessionen med en leg, men da vores lege her typisk er mere fysiske og afhængige af rummet, kræver det en særlig overvejelse. Men fx kan man lege "Tælle til 20", hvor opgaven er, at gruppen skal tælle til 20 ved at skiftes til at sige tal (uden at aftale hvordan). Men hvis to siger et tal samtidig, må man begynde forfra.

Sessionsoversigt til FN's Verdensmål

1		Verdensmål: Afskaf fattigdom Tema: Fattigdom og retfærdighed
2		Verdensmål: Stop sult Tema: Sult, ressourcer og ansvar
3		Verdensmål: Sundhed og trivsel Tema: Sundhed, frihed og retfærdighed
4		Verdensmål: Kvalitetsuddannelse Tema: Uddannelse og formålet med at lære
5		Verdensmål: Ligestilling mellem kønnene Tema: Ligebehandling og særbehandling
6		Verdensmål: Rent vand og sanitet Tema: Vand, hygiejne og ressourcer
7		Verdensmål: Bæredygtig energi Tema: Vindenergi og prioritering
8		Verdensmål: Anstændige jobs og økonomisk vækst Tema: Arbejde og livskvalitet
9		Verdensmål: Industri, innovation og infrastruktur Tema: Opfindelser og rettigheder
10		Verdensmål: Mindre ulighed Tema: Ulighed, rettigheder og muligheder
11		Verdensmål: Bæredygtige byer og lokalsamfund Tema: Skrald, sikkerhed og medindflydelse
12		Verdensmål: Ansvarligt landbrug og produktion Tema: Fødevarer og forbrug
13		Verdensmål: Klimainsats Tema: Klima og ansvar for fremtiden
14		Verdensmål: Livet i havet Tema: Ekspertise og værdien af det vi ikke kan se
15		Verdensmål: Livet på land Tema: Naturbegrebet og naturbevarelsen
16		Verdensmål: Fred, retfærdighed og stærke institutioner Tema: Statsautoritet og politisk forpligtelse
17		Verdensmål: Partnerskaber for handling Tema: Ulandhjælp og moralsk forpligtelse
		Verdensmål: Den skabende verdensborger Tema: Verdenborgerskab

Afskaf fattigdom

To billeder af to mænd som symboliserer henholdsvis manden og broren, samt to bunker med mønter (eller billeder af to bunker mønter), så man kan flytte halvdelen af mønterne fra broren til manden.

Fortæl følgende historie eller læs den højt:

Der var engang en mand, som var meget fattig. Han havde kun en dårlig jord, som krævede utroligt meget arbejde og alligevel næsten ikke gav nogen afgrøder. Men manden havde også en bror, som boede i samme landsby, og som var meget rig. Han havde nemlig god jord, som gav gode afgrøder. Og selvom brødrene holdt meget af hinanden, og de ikke havde anden familie, ville den rige bror ikke give den fattige bror noget. Han beholdt alle sine penge for sig selv i en stor kiste med en kæmpe lås på.

Manden syntes, det var uretfærdigt, at han var fattigere end sin bror og opsøgte en troldmand, der kunne hjælpe ham. "Hjælp mig til at blive lige så rig som min bror", sagde han til troldmanden. Troldmanden tænkte sig lidt om, og så sagde han: "Jeg kan godt gøre dig rig, men så skal du give mig en slave til gengæld". Manden accepterede straks troldmandens forslag.

Troldmanden tog en amulet frem og sagde en magisk besværgelse over den. Så gav han den til manden og sagde: "Når du kommer hjem, skal du lægge denne amulet foran din brors hus. Så vil du blive rig".

Manden tog afsted og gjorde som troldmanden havde sagt. Han lagde amuletten foran sin brors hus, og straks lød der en mærkelig lyd inde fra huset. Manden kiggede nysgerrigt ind ad vinduet, og så sin bror løbe hen til pengekisten. Han låste hængelåsen op og stirrede forbløffet ned i kisten. Halvdelen af alle hans penge var pist væk! Broren fór rasende rundt og ledte efter pengene, men de var ingen steder at se.

Manden blev lige så forbløffet som sin bror, og han skyndte sig hjem til sit eget hus. Da han senere på dagen gravede på sin mark, fandt han en meget stor pose penge. Han var nu en rig mand, og det rygtedes hurtigt i byen. Hans bror hørte også om det og blev meget mistænksom. Han kunne naturligvis ikke bevise, at det var de samme penge, som var forsvundet fra den låste pengekiste, men han vendte sin bror ryggen og ville ikke have mere med ham at gøre.

Efter nogen tid fik manden besøg af troldmanden, som sagde: "Nu er du rig, så nu skal du give mig en slave". Manden blev vred og sagde: "Men du gav mig halvdelen af min brors penge, det var ikke en del af aftalen! Jeg vil ikke give dig nogen slave!". Troldmanden svarede: "Du fik, hvad du ønskede, og det vil være bedst for dig selv, hvis du lever op til aftalen."

- Fik manden hvad han ønskede? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Var det uretfærdigt, at manden var fattig, og broren var rig? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Kan fattige blive hjulpet uden, at de skal have penge fra de rige? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hvad er fattigdom?

TEMAER

Hvad er rigdom? Fattigdom? Familie? Værdi? Uretfærdighed? Lighed? Hjælp? Løgn? Aftale?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Er det uretfærdigt, at nogle er fattige? Kan man afskaffe fattigdom? Hvordan? Hvem skal gøre det? Ved man selv, at man er fattig? Bestemmer man selv om man er fattig?

UDVIDELSESAKTIVITETER

- Gør en forskel: Kunne du gøre noget for at hjælpe andre? Måske har du noget derhjemme, som du kunne give til andre, fx legetøj, bøger, tøj eller noget andet. Du kan aflevere tingene til en genbrugsbutik, eller I kan lave et loppemarked på skolen, hvor I sælger dem til fordel for hjælpeorganisationer.
- Prøv at gå igennem byen og se, hvor der er ting, man kan lave, som er gratis, og hvor der er ting, som koster noget.
- Lav et rollespil, hvor alle er børn, der skal i en slikbutik og får penge med af deres forældre. Ved lodtrækning får alle et tilfældigt antal "mønter", og så kan man købe ting (fx karameller og chokolader) for pengene.
- Besøg Danmarks Forsorgsmuseum i Svendborg: www.svendborgmuseum.dk/danmarksforsorgsmuseum
- Se og tal om bøger eller spillefilm om fattigdom, fx Pelle Erobreren (anbefales til børn over 12 år)

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Socialrådgiver, økonom, socialarbejder, historiker

KILDE

Inspireret af afrikansk eventyr fra bogen Regnbuens fange (Lundström 1992).

Udviklet af Caroline Schaffalitzky, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

**Fik manden, hvad
han ønskede?**

Afskaf sult

Et billede af en gruppe mennesker og mad, samt et billede af en afbrændt by og/eller en gruppe fattige mennesker uden mad.

Fortæl følgende historie eller læs den højt:

Der var engang to byer, Solkøbing og Mørkeby, i hver sin ende af et meget stort land. I Solkøbing var der masser af mad, og folk havde lagre fyldt med ris, hvede, olie og tørrede grøntsager. De kendte ikke noget til Mørkeby, hvor folk sultede.

En dag kom en handelsrejsende til Solkøbing. Hun fortalte om Mørkeby og den store brand, der havde raseret byen og ødelagt de fleste af dens bygninger, gårde, lagre og køretøjer. Byen manglede nu mad og havde ingen muligheder for at skaffe noget. Alle i Solkøbing blev meget forfærdede over, hvad de hørte, og en gammel kone sagde: "Stakkels mennesker! Og vi som har masser at spise, vi burde jo have hjulpet Mørkeby!". Men den handelsrejsende sagde: "I skal ikke bebrejde jer selv – I vidste jo ikke, at de havde det sådan!". Og byens beboere begyndte at diskutere frem og tilbage.

- Skal beboerne i Solkøbing bebrejde sig selv, at de ikke har hjulpet? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Da de havde diskuteret lidt, sagde den gamle kone: "Uanset hvad, så synes jeg, at vi skal hjælpe dem nu!". Og alle begyndte at tale om, hvordan problemet skulle løses. Nogle mente, at man skulle sende noget mad afsted, men andre foreslog, at man hellere skulle sende udstyr til landbrug og fiskeri, så de selv kunne skaffe sig mad. Og andre igen havde andre ideer.

Diskussionen varede til langt ud på aftenen, men alligevel kunne de ikke blive enige om, hvad de skulle gøre. Til sidst begyndte folk at blive trætte og ville gerne hjem og sove, så de bad borgmesteren om at finde en løsning næste dag. Det lovede borgmesteren at gøre næste dag, og folk kunne tage hjem og sove – på nær den handelsrejsende som tog videre til en ny by.

Den næste dag var dog meget travl for borgmesteren, så han nåede ikke at finde en løsning. Og det gjorde han heller ikke dagen efter. Eller dagen efter igen. Og sådan gik der tre måneder.

Og så en dag kom den handelsrejsende tilbage til Solkøbing. Hun snakkede igen med folk i byen og spurgte, hvilken hjælp de havde givet folk i Mørkeby. Da hun hørte, at de endnu ikke havde gjort noget, sagde hun: "Hvorfor har I ikke gjort noget? Før vidste I ikke, at de sultede, men det gør I nu, og I kunne sagtens have hjulpet dem. Så nu er det jeres skyld, at de sulter!".

- Er det beboerne i Solkøbings skyld, at Mørkeby sulter? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er det borgmesterens skyld, at Mørkeby sulter? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Skal beboerne i Solkøbing bebrejde sig selv, at de ikke har hjulpet? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

TEMAER

Hvad er sult? Bebrejdelse? Skyld? Ansvar? Hensyntagen? Uretfærdighed? Hjælp? Ressourcer? Diskussion? Viden?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Burde dem der har mad have delt maden med de andre? Har man ansvar for ting man ikke kender til? Har man ansvar for ting man kender til? Kan man afskaffe sult? (Hvis ja, hvordan?) Hvem skal gøre det?

UDVIDELSESAKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at der bliver mindre sult i verden?
- Prøv at lade være med at spise aftensmad en aften (også selvom resten af familien spiser)
- Gå en tur i byen og se hvor mange steder man kan få mad. Er der steder hvor man kan få mad, hvis man ingen penge har?
- Lav i fællesskab en liste over de mest nyttige fødevarer – hvilke fødevarer er mest nødvendige?

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Nødhjælpsarbejder, socialrådgiver, politiker

KILDE

Udviklet af Caroline Schaffalitzky, www.sdu.dk/filosofiiskolen, version: januar 2021

Er det
borgmesterens
skyld, at Mørkeby
sultet?

Sundhed og trivsel

Et syltetøjsglas med rød frugtfarve, rød maling eller blot et billede af en dråbe blod.

Fortæl følgende historie eller læs den højt:

Der var engang en forfærdelig sygdom, som rasede i hele verden. Den medførte store lidelser og død alle vegne, og læger og forskere kunne intet stille op. Lige indtil en dag hvor man fandt en mand ved navn Arnold B., som var immun for sygdommen. Alle andre omkring ham var ramt, men han selv var frisk og rask. Efter at have hørt om sagen og diskuteret det nøje, konkluderede et forskerteam at, hvis man bare fik en enkelt bloddråbe fra Arnold B., ville man kunne lave en vaccine, som ville kunne udrydde sygdommen. Andre forskere bekræftede teamets konklusioner.

Overalt i verden udbrød der stor jubel! Nu havde man en løsning! Med bare én enkelt dråbe blod, ville forskere kunne lave en vaccine, som læger kunne give til alle. Og alle verdens sundhedsorganisationer og private fonde lovede, at de ville være med til at betale for det hele. Alt så lyst ud.

Der var bare et problem. Da de kontaktede Arnold B. og bad ham om at udlevere en dråbe blod, så ville han ikke. Han sagde: "Det er mit blod, og jeg bestemmer, hvad der skal ske med det." Så blev folk vrede: "Du har ikke ret til at holde dit blod for dig selv – du skal give en dråbe, så vi kan redde verden! Det er den eneste måde!"

Men Arnold B. svarede: "I har ingen ret til mit blod! Det er mit og kun mit. Hvis jeg gerne vil være flink, kan det være, jeg vil give jer en dråbe, men I har ikke krav på det!"

- Har Arnold B. ret til at bestemme over sit eget blod? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Har verden krav på en dråbe blod fra Arnold B.? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Det endte med, at Arnold B. gav en dråbe blod for at være flink. Men desværre var det ikke nok. Lægerne vurderede nu, at der var brug for en hel liter med det samme. Men Arnold B. sagde nej: "Man risikerer faktisk skader på kroppen, hvis der bliver tappet så meget blod!"

- Har verden krav på en hel liter blod fra Arnold B.? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Så trådte en lille pige frem og sagde til Arnold B.: "Vi har brug for en dråbe blod fra dig – for vi har ret til at leve! Tænk hvis alle var syge, og du havde al medicin i verdenen, ville du så også nægte at dele ud af den?". Arnold B. svarede: "Jeg ved ikke, om jeg ville nægte, men I ville i hvert fald ikke have krav på medicinen – jeg må selv bestemme, om jeg vil dele ud af den eller lade den gå til spilde!"

- Ville Arnold B. have ret til at lade al medicin gå til spilde? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Har verden ret til medicin? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er der forskel på at have ret til medicin og til Arnold B's blod? (Hvordan/hvorfor ikke?)
- Har man ret til sundhed og trivsel? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

TEMAER

Hvad er sundhed? Trivsel? Rettigheder? Frihed? Sygdom? Velvære? Værdier? Rigdom? Glæde? Ulykke? Velfærd? Behandling? Medicin? Hjælp?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Hvornår er man sund? Hvornår trives man? Har man ret til sundhed? Til mad? Til trivsel? Er sundhed og trivsel det samme? Kan alle gøre noget for at alle mennesker trives? (Hvis ja, hvordan?) Kan man vide om en anden er sund? (Hvis ja, hvordan?) Kan man vide om en anden trives? (Hvis ja, hvordan?)

UDVIDELSESAKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at have det godt og være sund?
- Spørg forskellige personer hvad sundhed betyder for dem, fx en læge/sygeplejerske, en bedsteforælder, en tømrer, en der dyrker sport, en lærer og en der er yngre end dig selv. Mener de det samme?
- Læs om bloddonation (<https://bloddonor.dk/>)
- Besøg Medicinsk Museum i København (www.museum.ku.dk)

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Sundhedsplejerske, læge, socialrådgiver, jurist, bloddonor

KILDE

Inspireret af argument af filosofen Robert Nozick.

Udviklet af Caroline Schaffalitzky, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: januar 2021

Har Arnold B.
ret til at
bestemme over
sit eget blod?

Kvalitetsuddannelse

Et billede af en blæsebælg og et arnested eller et billede af en smed der står ved et ildsted med en blæsebælg.

Fortæl følgende historie eller læs den højt:

Der var engang en ung pige, som drømte om at blive det klogeste menneske i verden. Derfor rejste hun fra sin landsby hen til en gammel vismand for at komme i lære hos ham. Det var en lang rejse, men endelig kom hun til hans hus, hvor han arbejdede som smed. Hun kastede sig for hans fødder og bad ham om at få del i hans visdom. Den gamle mand pegede på rebet, der var gjort fast i smedjens blæsebælg, og sagde: "Træk i rebet så ilden kan blusse op".

Dag og nat trak den unge pige i rebet. Ugerne og månederne gik. Efter et år sagde hun til vismanden: "Jeg vil gerne lære noget af din visdom...". Vismanden svarede: "Træk i rebet". Og den unge pige turde ikke spørge mere men fortsatte med at trække i rebet.

Da der var gået fem år, sagde vismanden: "Så, nu er du klar til at rejse hjem igen!". Pigen udbrød: "Men mester jeg vil uddannes – du må lære mig noget!". Vismanden svarede: "Træk i rebet". Og det gjorde hun så i fem hårde år mere.

Til sidst havde hun helt glemt, hvorfor hun overhovedet var kommet. Og så en dag sagde vismanden til hende: "Nu er du klar til at rejse hjem! Du besidder den største visdom, for jeg har lært dig tålmodighed". Og pigen rejste tilfreds hjem til sin landsby.

- Var pigen blevet vis? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Havde hun lært noget hos vismanden? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hvad er uddannelse?
- Hvad er god uddannelse?

TEMAER

Hvad er visdom? Uddannelse? God uddannelse? At lære? En god lærer? Klogskab? Viden? Dannelse? Skole? Tålmodighed?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Er tålmodighed den største visdom? Er man vis, når man er tålmodig? Kræver visdom tålmodighed? Var vismanden vis? Har man brug for uddannelse? Er visdom vigtigt? Hvad har man brug for at lære? Er visdom det samme som klogskab? Ved man selv, om man er vis? Kan man lære alt? Kan alle mennesker lære de samme ting? Hvis man tror man ved noget, er man så vis? Hvor findes visdom henne (Hjernen? Kroppen? Bøger? Google?)? Hvem skal tage en uddannelse?

UDVIDELSESAKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at lære mere?
- Tænk over hvor du lærer noget fx derhjemme, i byen, i skolen, hjemme hos andre. Er det de samme ting du lærer? Er de lige vigtige?
- Gå sammen med et yngre barn og lær vedkommende noget som han/hun ikke ved/kan, men som du ved/kan, fx at drible med en basketball, at gange to store tal i hovedet eller at tage en rigtig god selfie.

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Lærer, pædagog, uddannelsesforsker

KILDE

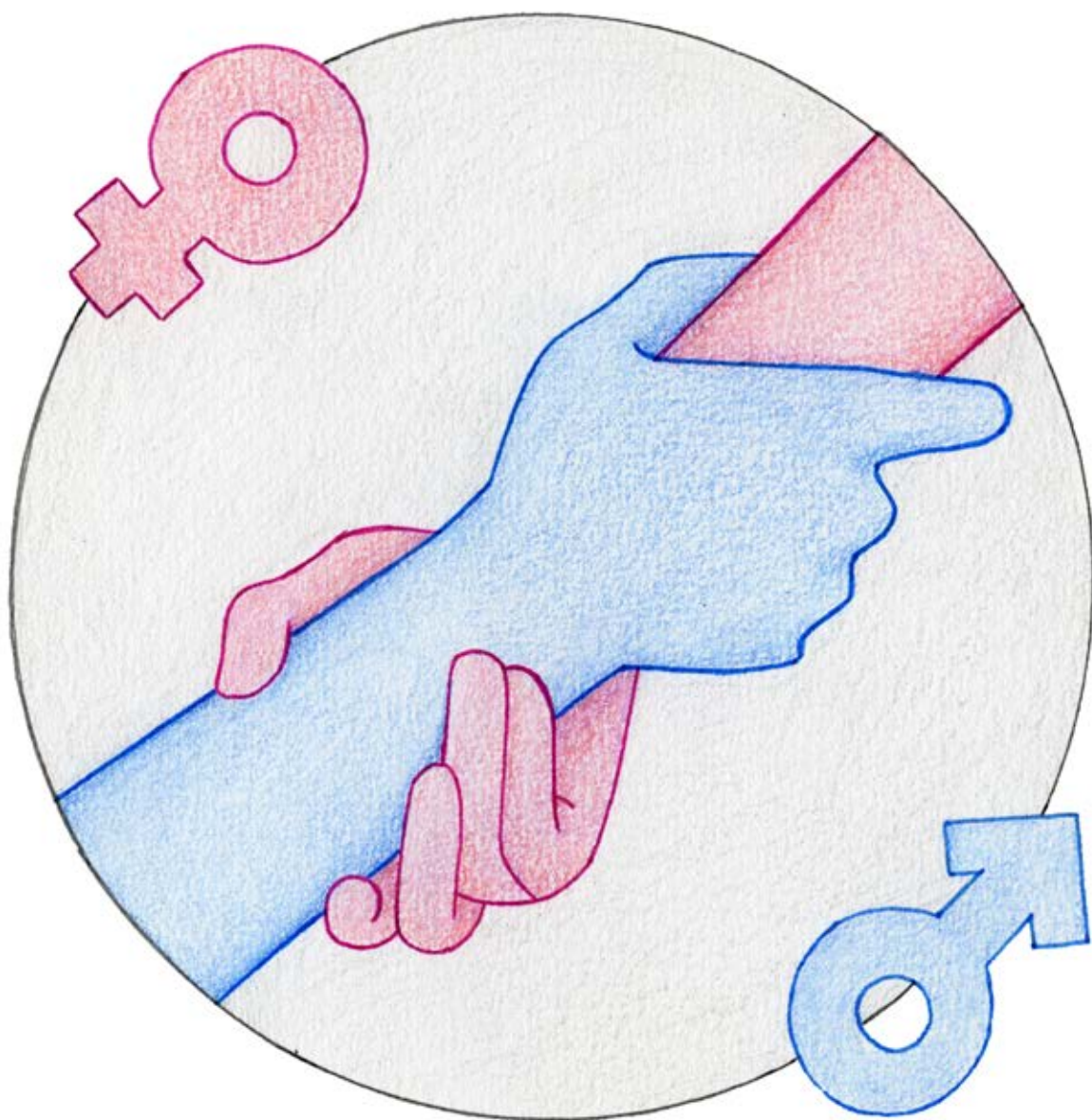
Baseret på historie fra Mellemøsten, gengivet i bogen Les Philo-fables (Piquemal 2008).

Udviklet af Caroline Schaffalitzky, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

Hvad er god
uddannelse?

Ligestilling mellem kønnene

Billeder af tre-øjer og fire-øjer (eller evt. LEGO-figurer med ekstra øjne tegnet på)

Fortæl følgende historie eller læs den højt:

På planeten Yxy skal der udtages ryttere til herskerens dragehær. Planetens hersker har tilkaldt alle, der vil stille op til optagelsesprøve på en stor frodig eng. Det er meget prestigefyldt at være dragerytter. Og det er også et både velbetalt og spændende arbejde.

Mange håbefulde er mødt frem, men der bliver stor opstandelse, da det viser sig, at der denne gang er flere personer med tre øjne, der har meldt sig. Indtil nu har det nemlig altid kun været ryttere med fire øjne, der har fået plads i hæren. Flere bliver vrede og siger, at de tre-øjede skal forsvinde – alle ved, at de ikke duer som dragerytter, for de kan ikke fokusere ordentligt, når de mangler et øje! Og prøverne på engen viser da også, at de fleste af dem klarer sig dårligere end de fire-øjede. Resultaterne viser, at de 10 bedst placerede i prøverne er fire-øjede.

- Skal der gives en plads blandt rytterne i dragehæren til en tre-øjet, selvom de 10 bedste er fire-øjede? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Nu træder én af de tre-øjede frem. Hun mener, at hun skal have en plads som dragerytter, selvom hun ikke er blandt de ti bedste. Hendes argument er, at det er uretfærdigt, at der aldrig i planetens 1.000-årige historie har været tre-øjede, der har fået mulighed for at blive dragerytter, selvom de udgør halvdelen af planetens indbyggere. "Der må rettes op på denne uret! Én af de 10 pladser skal gå til en tre-øjet", siger hun.

- Skal der gives en plads blandt rytterne i dragehæren til en tre-øjet? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

En fire-øjet træder frem. Han siger, at han også mener, der skal en tre-øjet med, fordi de tre-øjede bliver dårligt behandlet. "Fordommene mod de tre-øjede betyder, at de ikke får samme muligheder for at træne med dragerne som os fire-øjede. Folk tror ikke, de egner sig til opgaven, men de tre-øjede skal have en chance for at vise, hvad de kan." Den fire-øjede der blev nummer ti i prøverne bliver rasende: "Jeg nægter at give min plads til en, som er dårligere end mig! Jeg har trænet hårdt og længe, og jeg fortjener min plads!"

En gammel tre-øjet kigger fra tilskuerpladserne. Hun siger til en lille tre-øjet ved siden af sig: "Da jeg var lille, drømte jeg selv om at blive dragerytter, men jeg vidste godt, at det ikke kunne lade sig gøre – der har jo aldrig været en tre-øjet dragerytter. Det ved alle! Derfor har jeg heller aldrig opfordret andre tre-øjede til at arbejde med drager. Lad bare tingene forblive, som de er." Den lille siger: "Nej, jeg bliver nok alligevel heller ikke lige så god til det som de fire-øjede."

- Er der nogen grund til at give en tre-øjet plads i dragehæren? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

TEMAER

- Hvad er ligestilling? Køn? Identitet? Krænkelser? Sikkerhed? Rolle? Forskel? Styrker? Kompetencer Muligheder? Sikkerhed?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

- Findes der drengelegetøj og pigelegetøj? Hvad bestemmer hvad der er hvad? Bliver drenge og piger behandlet ens? Er der forskel på drenge og piger? Hvilke? Hvordan? Hvorfor?

UDVIDELES AKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at bidrage til ligestilling? Måske: Gør opmærksom på hvis du lægger mærke til situationer, hvor drenge og piger, mænd og kvinder bliver behandlet forskelligt. Det kan fx være at de bliver givet forskellige opgaver i skolen, eller at de bliver vurderet ud fra forskellige kriterier (fx om de er stille, kreative, stærke eller omsorgsfulde). Du kan også prøve at være opmærksom på din egen adfærd og gøre ting anderledes, fx spørge din mor eller mormor om noget du ellers ville spørge din far eller morfar om. Find så mange situationer som du kan, hvor du kan gøre noget.
- Gå ud i din by og se hvilke tilbud byrummet har for børn. Er der tilbud til alle børn uanset alder og køn?
- Interview dine forældre og bedsteforældre om hvordan opgaverne i hjemmet var fordelt mellem forældrene, da de var børn. Er det det samme som i din familie nu?
- Se TV-avisen en aften: Lav en opgørelse over hvor mange mænd og kvinder der bliver interviewet, hvilke emner de udtaler sig om, og om de er der som eksperter, politikere, borgere eller andet.
- Besøg Kvindemuseet i Aarhus: <http://kvindemuseet.dk/>
- Se dokumentaren: Bare en pige (1959): <https://filmcentralen.dk/museum/danmark-paa-film/film/bare-en-pige> (anbefalet til børn over 11 år).
- Se youtube-videoerne (på engelsk): Bropunzel (frem til tid 01:05 - <https://youtu.be/3JnhQX4IsYQ>) og Cinderfella (frem til tid 01:24 - <https://youtu.be/p4OyCNctKXg>) og tal evt om følgende spørgsmål: Er det de samme historier som Rapunzel og Askepot? (Hvorfor/hvorfor ikke?). Er det gode historier for børn? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Socialforsker, socialrådgiver, kvindesagsaktivist, HR-person der arbejder med rekruttering

KILDE

Udviklet af Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

Skal der gives en
plads blandt
rytterne i
dragehæren til en
tre-øjet?

Rent vand og sanitet

Ressourcekort til at lægge i midten af rundkredsen: 8 stykker papir hvor der står et ord på hvert, fx rent vand, jord i hektar, korn, guld, valuta, kloakering, træer, køer.

Start med at lægge alle ressourcekortene i midten af rundkredsen og bed makkerparrene om at tale om de forskellige elementer, og hvorvidt det er vigtige ressourcer eller ej?

- Er x en vigtig ressource? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Bed nu makkerparrene om at rangere de forskellige elementer efter, hvor vigtige ressourcerne er i forhold til hinanden – de kan evt. skrive deres rangering ned på et stykke papir. Når makkerparrene er færdige, beder du et makkerpar om at lægge deres rangering frem og forklare, hvorfor de har valgt at lægge det således. Invitér herefter de andre til at kommentere eller ændre på rangeringen.

- Hvordan vil I rangere de forskellige ressourcer? (Hvorfor denne rangering?)

TEMAER

Hvad betyder ressourcer? Renhed? Hygiejne? Usundt? Giftigt? Nødvendighed? Prioritering?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Er der nogle ressourcer som er vigtigere end dem der allerede er nævnt? Kan man sige at nogle ressourcer er vigtigere end andre? Hvem bestemmer hvilke ressourcer der er vigtigst? Har alle mennesker ret til vand? Har alle dyr ret til vand?

UDVIDELES AKTIVITETER

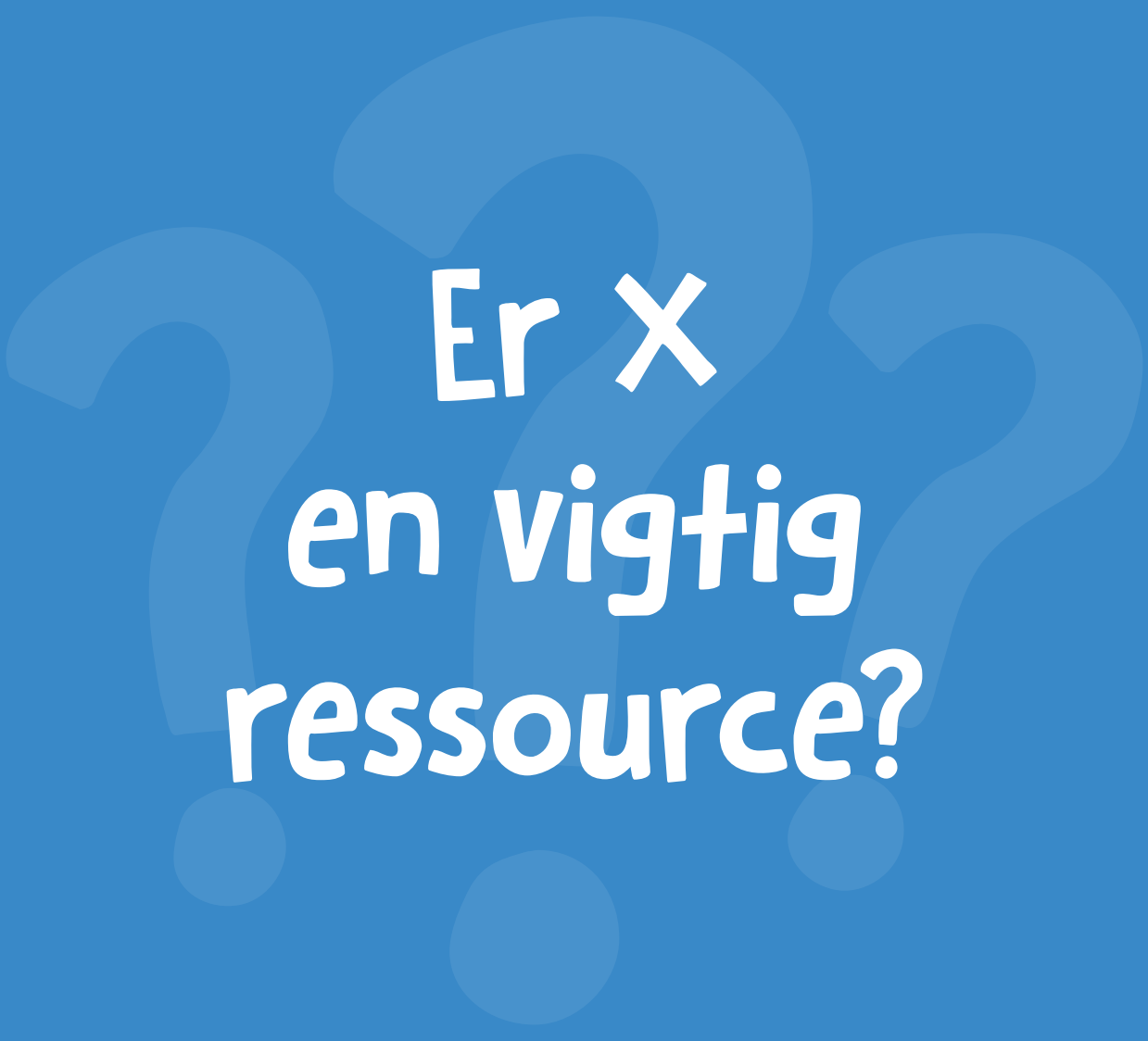
- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at hjælpe med at sikre rent vand og sanitet?
- Prøv i makkerpar at nedskrive alle de ting I bruger vand til i løbet af en dag – I har 5 minutter
- Prøv at tælle hvor mange gange du bruger toilettet i alt på en uge
- Besøg et rensningsanlæg i nærheden af din by

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Ingeniør, landmåler, kloakarbejder, VVS'er

KILDE

Udviklet af Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

Er X
en vigtig
ressource?

Bæredygtig energi

To stykker papir eller whiteboards hvor der står "vindmøller" på den ene og "kulkraftværker" på den anden. Børnene kan skrive på papierene/tavlerne, hvis de har brug for det.

Fortæl følgende historie eller læs den højt:

I skal forestille jer, at I bor i en lille by. En aften slukker al lys i byen, og din computer, du sidder og arbejder på, går også ud. Flere løber ud på gaden for at se, hvad der er sket. Al strøm i hele byen er gået.

• Er strøm vigtigt? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Giv børnene følgende dilemma:

I beslutter jer for, at I skal opbygge en ny energikilde, fordi den gamle energikilde er for slidt og skal udskiftes. Der kommer to eksperter til byen: en kulkraftværkekspert og en vindmølleekspert. Ud fra deres argumenter skal I beslutte jer for, hvilken energikilde I vælger at bygge.

Vindmølleeksperten starter med at fortælle jer, at I selvfølgelig skal vælge vindmøllerne som jeres nye energikilde. Det er en vedvarende løsning, der kun koster 1.500.000 torsos (jeres lokale valuta). Det er vigtigt, at vindmøllerne placeres et sted, hvor der er åbent og frit, så blæsten kan få fat i de store vinger. For hvis der ikke er noget vind, så produceres der heller ikke noget energi. I kan fx placere dem oppe på en høj bakke eller tæt ved vandet.

Så bliver det kulkraftværkekspertens tur, og vedkommende fortæller jer, at I selvfølgelig skal vælge kulkraftværkerne nu og her, fordi det er en yderst fleksibel løsning. Kulkraftværker kan principielt ligge, hvor som helst I ønsker det. Måske et sted hvor det ikke ødelægger den gode udsigt. Og det er desuden en stabil energikilde, der producerer energi, når I har brug for det. Ikke noget med at løbe tør for strøm i stikkontakterne på en vindstille dag. Og det vil koste jer alt i alt 2.000.000 torsos.

- Vil I vælge vindmøller? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Vil I vælge kulkraftværker (Hvorfor/hvorfor ikke?)

TEMAER

Hvad betyder bæredygtig? Energi? Strøm? Prioritering? Udseende? Nødvendigt? Valg? Konsekvenser?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Er energi nødvendigt for os? Kan man bruge energi på en god/dårlig måde? (Hvis ja, hvordan?)

Ødelægger en vindmølle udsigten? Hvordan ser en smuk vindmølle ud?

UDVIDELES AKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvordan kan du være med til at fremme bæredygtig energi?
- Gå gennem din by og se om du kan finde steder hvor der er solceller eller vindmøller. Hvor mange er der i dit nærområde?
- Kom med dit bud på hvordan den smukke vindmølle ser ud, fx ved at udarbejde den i papmache eller genbrugsmaterialer
- Prøv at skrive ned en hel dag hver eneste gang du laver noget som skal bruge strøm. Du kan også prøve om du selv kan undgå at bruge strøm en hel dag
- Besøg et kraftværk eller en vindmøllefabrik i nærheden af dig

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Elektriker, ingeniør, arkitekt

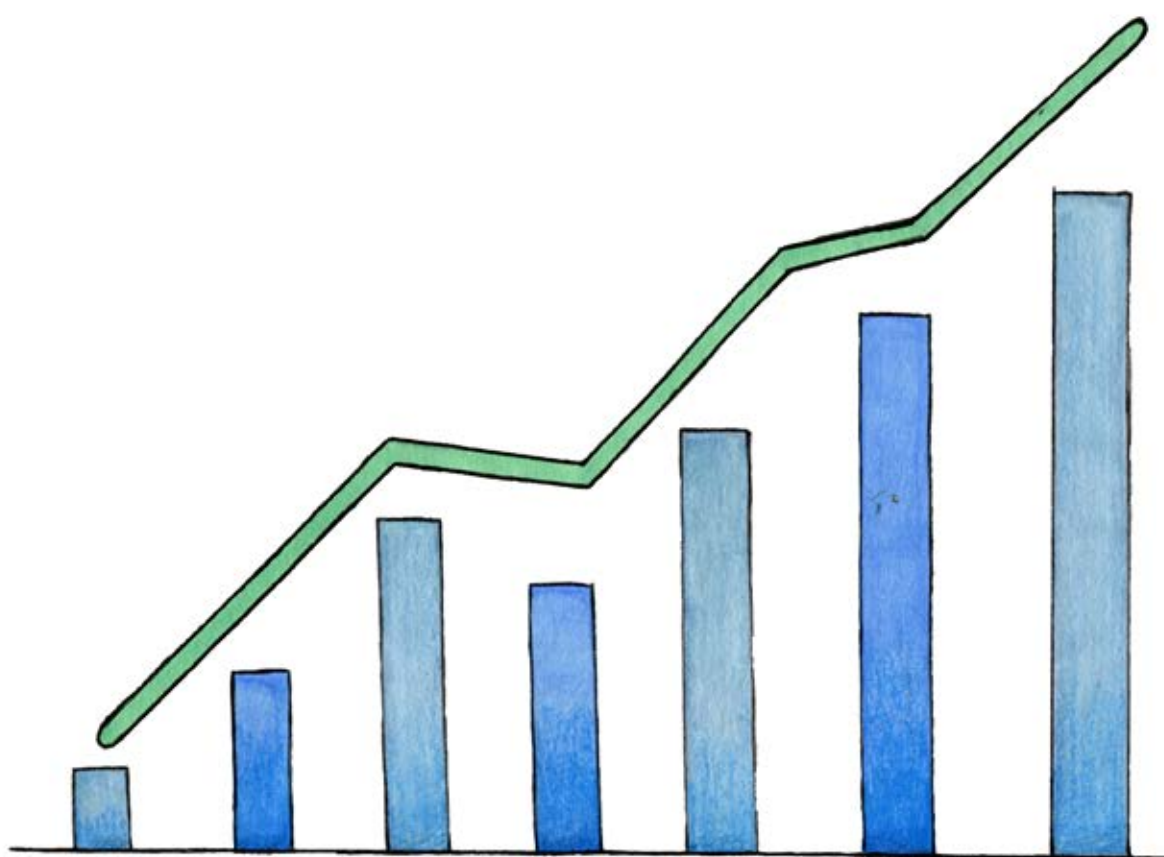
KILDE

Udviklet af Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

Er strøm
vigtigt?

Anstændige jobs og økonomisk vækst

10 kort med jobbetegnelser og jobbeskrivelser samt 50 små lapper papir (evt. post-it's), som symboliserer lønninger/"pengesedler" til fordeling

Læg alle eller nogle af kortene med jobbeskrivelserne i midten af rundkredsen og bed børnene om at læse dem højt. Hvis der opstår spørgsmål undervejs, så kan disse besvares. Når alle jobbeskrivelserne er blevet læst højt, så stilles første spørgsmål.

- Hvilket er det bedste job? (Hvorfor?)
- Hvilket er det værste job? (Hvorfor?)

Læg nu pengesedlerne i en bunke i midten af rundkredsen og fortæl børnene, at der er 20 pengesedler, der alle er lige meget værd. Disse pengesedler skal bruges til at lønne de forskellige jobs.

- Hvilket job bør have højest løn? (Hvorfor?)
- Hvilket job bør have lavest løn? (Hvorfor?)

TEMAER

Hvad er arbejde/job? Et godt job? Et anstændigt job? Uacceptabelt? Selvstændighed? Frihed? Medbestemmelse? Lykke? Nytte? Udbytte? Vækst? Velvære? Aktiv? Passiv? Løn? Værdi?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Findes der uacceptable jobs? (Hvad er det?) Hvor meget skal X have i løn? Skal alle arbejde? Hvad laver en slave? Hvad laver en direktør? Er det et job at være arbejdsløs? Er det godt at have et arbejde?

UDVIDELES AKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at gøre nogens arbejdsdag bedre?
- Prøv at gå igennem byen og se hvor mange forskellige slags jobs du kan få øje på skal besættes – avisbud, skraldemand, skosælger, kok osv.
- Gæt og grimasser med jobs. Alle skriver en jobtitel på en seddel (fx drømmejob, det værst tænkelige job eller mest almindelige job), folder sedlen sammen og smider den ned i en stor skål. Den første person går op og trækker en seddel og skal så mime denne jobtitel (fx kok). Det er vigtigt at vedkommende ikke siger noget, men kun bruger fagter til at vise jobtitlen.
- Besøg Arbejdsmuseet i København: www.arbejdsmuseet.dk
- Se spillefilm om arbejdsmarkedet, fx: Moderne tider (1936) (anbefales til børn over 10 år)

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- HR-rådgiver, bankrådgiver, socialrådgiver, arbejdspsykolog, forfatter, kassedame, fodboldspiller osv.

KILDE

Udviklet af Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

Hvilket er det
bedste job?

Industri, innovation og infrastruktur

Et stykke papir, en lille lampe eller el-pære og et billede af en skov

Fortæl eller læs følgende historie op og sæt den nævnte genstand i midten af rundkredsen, når den bliver introduceret i historien.

Jeg vil starte med at fortælle jer om en dreng, der hedder Max. Han har en bedstemor, som er opfinder, og hun har opfundet alt muligt, fx en cykel hvor kæden ikke kan falde af, og en robot der fanger køer med lasso.

En dag i skolen har de om opfindelser, og de diskuterer, hvad verdens bedste opfindelse er. Max siger: Min bedstemor er opfinder, og hun siger, at den bedste opfindelse er papir! De andre spørger: "Har din bedstemor opfundet papir?". "Nej," siger Max, "men hun er selv opfinder, og hun ville ønske, at hun havde opfundet papir, for det er den bedste opfindelse."

- Er papir den bedste opfindelse? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

De andre i Max' klasse har andre ideer til, hvad den bedste opfindelse er. Der er én, der mener, at det er elektricitet. Men der er andre, der siger, at det slet ikke er nogen opfindelse.

- Er elektricitet en opfindelse? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hvad er en opfindelse?
- Hvad er ikke en opfindelse? (eksempler?)
- Er elektricitet en bedre opfindelse end papir? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

I klassen udvikler diskussionen sig omkring verdens bedste opfindelse. Pludselig er der én, som siger: "Jeg synes altså, at skove er verdens bedste opfindelse! De er virkelig flotte og er fyldt med træer, som man kan kravle i!"

- Kan en skov være en opfindelse? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hvad er en opfindelse?
- Hvordan ved man, om noget er en opfindelse?
- Hvem må bestemme over en opfindelse? (Hvorfor?)

TEMAER

Hvad er det at opfinde? At opdage? Innovation? Udvikling? Infrastruktur? Industri? Nødvendighed? At have brug for noget? Kreativitet? Rettigheder?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Hvilken opfindelse er verdens bedste opfindelse? Er opfindelser gode? Kan dyr opfinde noget? Er der en sammenhæng mellem opfindelse og udvikling? Hvem ejer opfindelser?

UDVIDELSESAKTIVITETER

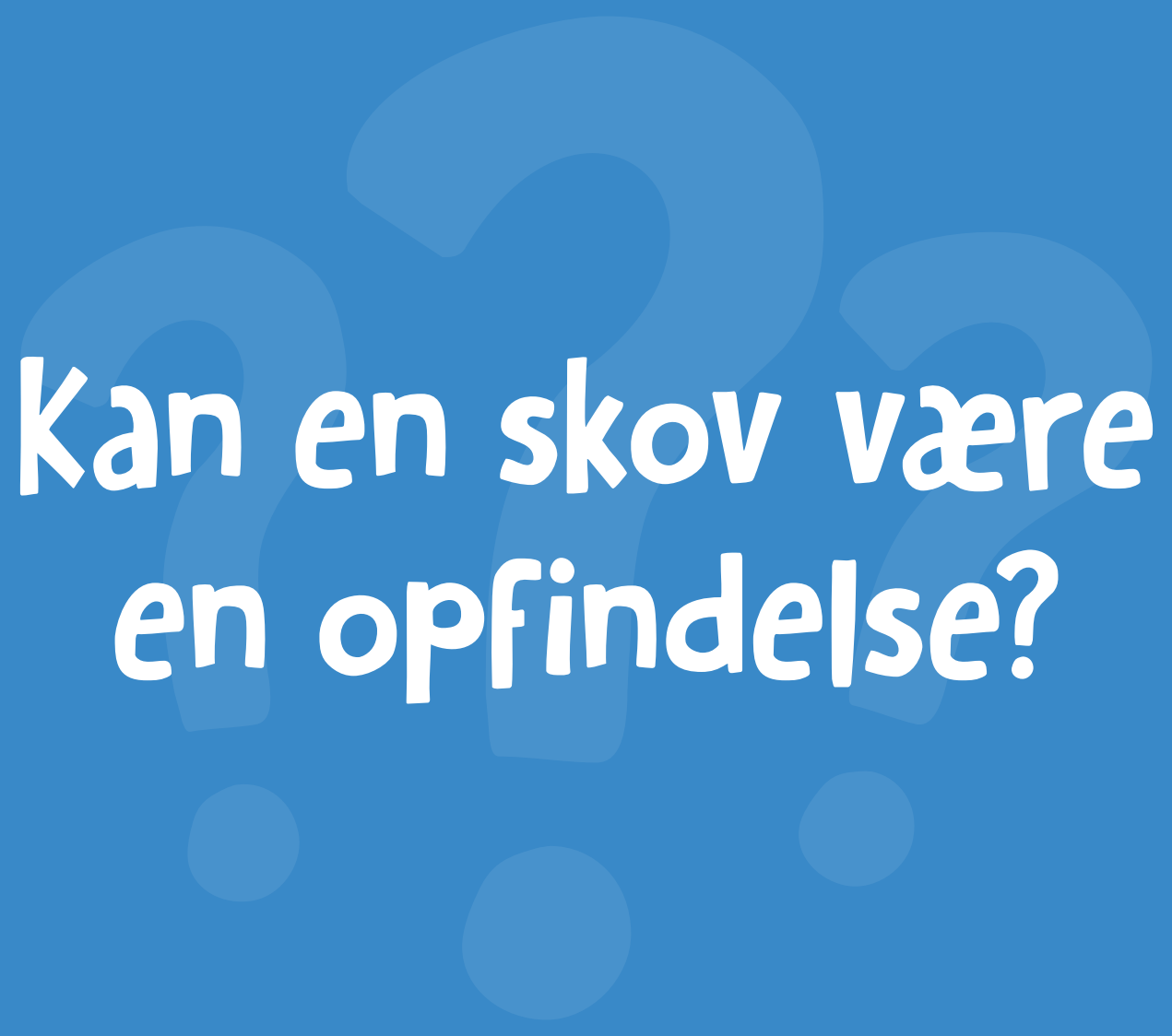
- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at fremme opfindelser og innovation?
- Prøv at gå rundt i bybilledet og se hvor mange opfindelser du kan finde.
- Tænk på en ting du mener mangler her i verden. Lav din helt egen opfindelse og lav det første eksemplar i genbrugsmaterialer.
- Besøg Danmarks Tekniske Museum i Helsingør: <https://tekniskmuseum.dk/>

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Opfinder, fysiker, historiker, ingeniør, jurist

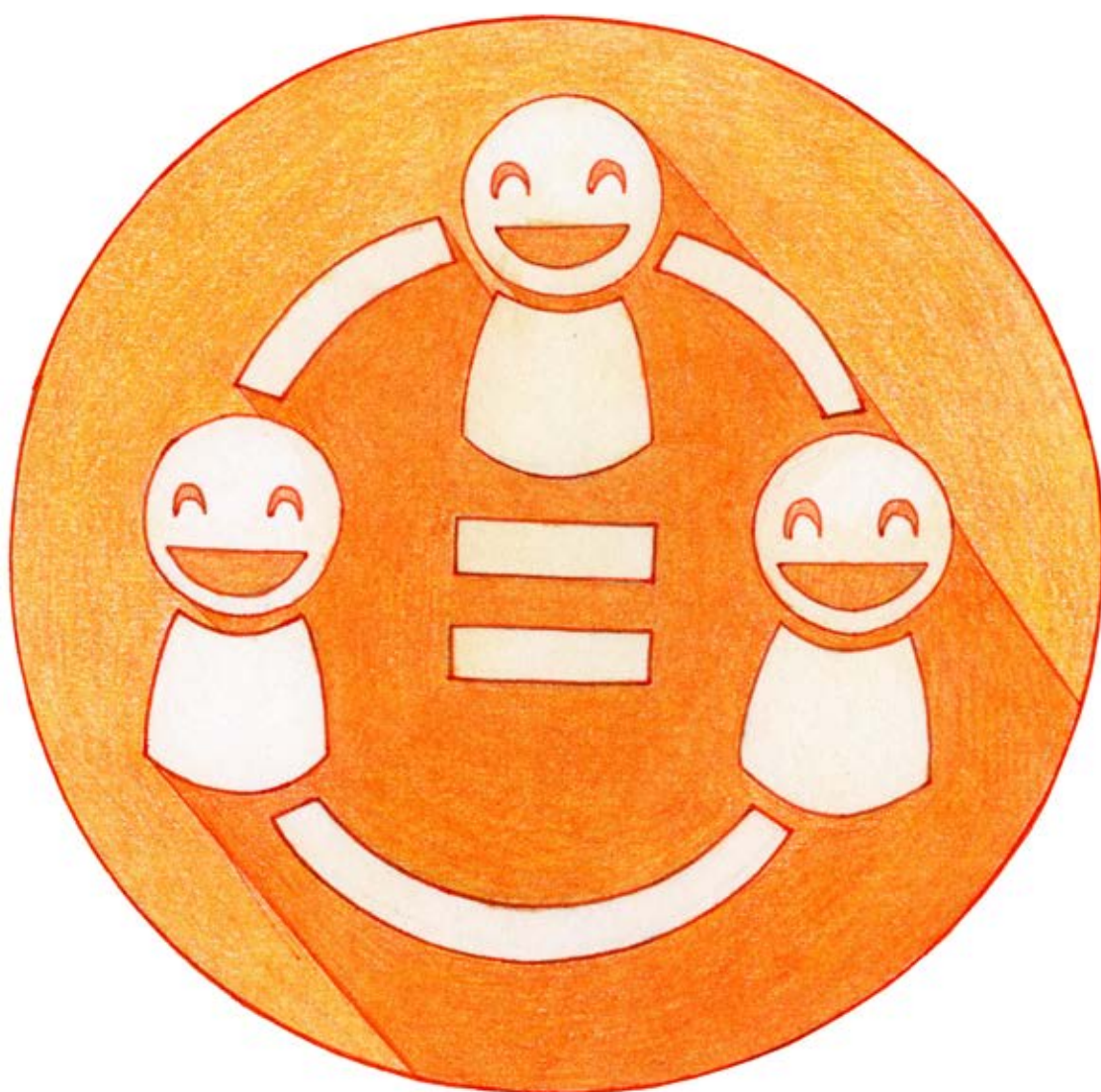
KILDE

Udviklet af Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: februar 2021

Kan en skov være
en opfindelse?

Mindre ulighed

Et rollekort til hver af deltagerne + 60 små lapper papir (evt. post-it's), som symboliserer de penge, der er tilgængelige (samt evt. 60 små lapper papir i en anden farve som symboliserer mængden af politisk indflydelse).

Deltagerne skal prøve at se ulighed fra forskellige perspektiver. Start med at lægge de 60 ressourceseddler, der symboliserer penge (+ evt. de 60 der symboliserer indflydelse), i midten af rundkredsen og fortæl følgende:

I skal forestille jer, at I tilsammen udgør befolkningen i en by. Andet ved I ikke. I ved ikke, hvem I er, om I er en mand eller en kvinde, om I er rige eller fattige, om I er et barn eller en ældre person. I ved ingenting!

Det eneste I ved er, at I udgør befolkningen i en by, og at I har disse ressourcer at gøre godt med: Kortene her [peg på dem] symboliserer alle jeres ressourcer (penge + evt. politisk indflydelse), og de er hver især lige meget værd.

- Skal alle have lige mange ressourcer hver? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er der andre ideer til fordelingsmuligheder?

Alle skal nu trække et tilfældigt rollekort, som angiver deres respektive rolle i byen.

- Hvordan vil I fordele ressourcerne nu? (Hvorfor?)

TEMAER

Hvad betyder lighed og ulighed? Rettigheder? Muligheder? Livskvalitet? Retfærdighed? Behov? Fortjeneste? Identitet? Fri vilje? Determinisme? Fordeling? Ressourcer?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Er det muligt at skabe lighed mellem alle mennesker? Hvordan? Er lighed godt? Er lighed retfærdigt? Hvor meget ulighed må der være?

UDVIDELSESAKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at mindske ulighed?
- Prøv at formulere regler for hvordan man kan gøre en fodboldkamp lige, selvom 1) nogen har fået træning, og nogen ikke har 2) der er både børn og voksne med, eller 3) der ikke er lige mange spillere på hvert hold.
- Besøg Dansk Forsorgshistorisk Museum i Slagelse: www.forsorgshistorien.dk/
- Køb og læs hjemløseavisen 'Hus Forbi'.

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Politiker, socialforsker, u-landsfrivillig eller andre NGO'er

KILDE

Inspireret af filosofen John Rawls' argument om uvidenhedens slør (Rawls 1970). Udviklet af Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

**Skal alle
have lige mange
ressourcer hver?**

Bæredygtige byer og lokalsamfund

Illustration: Anne Hansen

Et tegnet landkort over Nyby, hullet og landsbyen, en legetøjslastbil (eller et billede af en lastbil), 6 dukker/bamser/LEGO-figurer og skrald til alle børnene (fx plastpose, krøllet papir eller bananskræl).

Fortæl børnene, at de skal forestille sig, at midten af rundkredsen er en by, der hedder Nyby. Bed børnene om at smide deres skrald ind i midten af rundkredsen. Fortæl så følgende:

Nyby er en dejlig by, men den er begyndt at blive rodet til, og der lugter forfærdeligt, fordi alle byens skraldespande er fulde. Nybys borgmester beslutter, at man må skaffe sig af med alt det skrald, så hun begynder at lede efter et sted uden for byens mure, hvor skraldet kan placeres. Og minsandten om ikke hun finder et stort hul, hvor alt skraldet fra Nyby kan være. Straks får hun fat i en række lastbiler, som kan køre alt skraldet derhen. [Du kan evt. samle skraldet og lægge det uden for rundkredsen]. Og endelig er Nyby ren igen.

- Er Nybys borgmester god? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Var det en god idé at flytte alt skraldet til det store hul uden for Nyby? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Det viser sig så, at ved siden af det store hul ligger en lille landsby, og landsbyens indbyggere har set, hvordan alle lastbilerne har dumpet alt skraldet ned i hullet. Snart kan folkene i den lille landsby også lugte den forfærdelige stank, der kommer fra alt skraldet. Det er virkelig ulækkert, og det gør landsbybeboerne ekstremt vrede. De vil flytte alt skraldet, men der er alt for meget, og det er alt for tungt.

- Var det retfærdigt, at Nybybeboerne smed alt deres skrald i hullet? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Var det retfærdigt overfor Nybybeboerne? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Var det retfærdigt overfor landsbybeboerne? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Lastbilerne bliver ved med at bringe skrald til hullet, men pludselig springer landsbybeboerne frem og råber "STOP! Vi vil ikke have jeres skrald her i hullet. Tag det med tilbage til jeres by!" Lastbilchaufførerne forklarer, at det kan de overhovedet ikke. "Nå men hvis I ikke vil fjerne det, så erklærer vi krig mod jeres by!" Lastbilchaufførerne kører tilbage til Nyby og fortæller borgmesteren, hvad der er sket. Hun bliver ret bekymret og begynder at tænke, så det knager. Hun vil jo ikke have skraldet tilbage til byen. Måske har landsbybeboerne brug for en brønd, tænker hun, og sender sine bedste håndværkere ned til landsbyen for at bygge en stor og dyr brønd.

Håndværkerne fortæller landsbybeboerne om borgmesterens plan, og inden de når at svare, er håndværkeren allerede i gang med at grave ved siden af hullet med alt skraldet. Landsbybeboerne vil rigtig gerne have en brønd, så de lader håndværkeren fortsætte. Og inden ugen er omme har landsbybeboerne en fornem brønd, og håndværkerne kan drage tilbage til Nyby. Det er en rigtig solskinsdag, og skraldet fra hullet lugter værre end nogensinde, men landsbybeboerne går blot forbi og hen til brønden og slubrer det dejlige friske vand i sig.

- Var borgmesteren i Nyby god? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Gjorde borgmesteren noget godt? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

TEMAER

Hvad er en by? Samfund? Bæredygtighed? Sikkerhed? Sundhed? Robusthed? Inklusion? Medindflydelse?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Hvornår er en by god at bo i? Hvem har ansvaret for skrald? Hvordan skal man i et land fordele plads? Kan en by være bæredygtig? Hvordan gør man en by sikker? Hvem bestemmer hvad der skal ske med skrald? Er det godt nok, hvis folk er tilfredse?

UDVIDELSESAKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvordan kan du være med at tage ansvar for skrald?
- Gå en tur rundt i din by og find de 10 ting du bedst kan lide ved lige præcis din by.
- Besøg den lokale genbrugsstation og undersøg hvordan skaldet bliver organiseret, og spørg hvorfor det er sådan og hvad der sker med det bagefter.

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Renovationsarbejder, ansat på genbrugsstation, ingeniør, læge, kemiker

KILDE

Original: "Talking Rubbish (Ethics of waste disposal)" af Joe Tyler fra The Philosophy Foundation (www.philosophy-foundation.org/enquiries/view/talking-rubbish-ethics-of-waste-disposal). Oversat og bearbejdet af Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

Er Nybys
borgmester god?

Ansvarligt forbrug og produktion

Billeder af fødevarer i en "naturlig" eller "unaturlig" kontekst, som passer til de nævnte fødevarer i spørgsmålene nedenfor.

I denne session skal børnene tale om fødevarer, og hvorvidt disse fødevarer er "naturlige" eller "unaturlige" i forhold til den kontekst, der bliver nævnt.

Stil et valgfrit spørgsmål, mens du viser det tilhørende billede til børnene. Når emnet er udtømt, kan du gå videre til det næste spørgsmål. Flet gerne de fire sidste abstrakte spørgsmål om naturlighed og normalitet ind undervejs, når det passer i dialogen.

- Er en krum agurk en naturlig fødevare? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er en agurk, der er pakket ind i plastik, en naturlig fødevare? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er vingummi en naturlig fødevare? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er insekter en naturlig fødevare? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er æg en naturlig fødevare? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er en kernefri vandmelon en naturlig fødevare? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er mælk en naturlig fødevare? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er en økologisk tomat en naturlig fødevare? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er jordbær i november en naturlig fødevare? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er vegansk hakkekød en naturlig fødevare? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er det ok at spise mad, som ikke er naturlig? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er unaturlig mad uansvarligt? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hvad vil det sige, at noget er naturligt? (Eller unaturligt?)
- Hvad vil det sige, at noget er normalt? (Eller unormalt?)

TEMAER

Hvad betyder naturlig/unaturlig? Normal/unormal? Ansvarligt? Spiseligt? Ulækkert? Kræsen? Ressourcer? Vaner? Producere? Ansvar? Forbrug?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Hvem bestemmer, hvad der er spiseligt? Hvornår er noget naturligt/unaturligt at spise? Hvis noget er spiseligt, smager det så godt? Skal vi altid have mulighed for at købe jordbær i Danmark? Er det lige meget, hvad fødevarerne hedder, fx "vegansk bacon"?

UDVIDELSESAKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at bidrage til ansvarligt forbrug?
- Prøv at gå ned i dit lokale supermarked og se hvor mange dansk-producerede ting, du kan finde på 10 minutter.
- Lav et interview med en landmand om hvordan vedkommendes produktion foregår. Hvilke overvejelser gør man sig ift. produktion, når man er landmand?
- Prøv at tælle, hvor mange varer/ting din familie ca. køber ind på en uge. Hvor kommer tingene fra?
- Besøg en lokal virksomhed og undersøg deres produktion – hvad producerer de? Hvor meget producerer de? Og hvordan producerer de?

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Landmand, biolog, butiksejer, økonom, økonoma, kok

KILDE

Udviklet af Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: februar 2021

Hvad vil det sige,
at noget er
naturligt?

Klimaindsats

6 dukker/bamser/LEGO-figurer, samt billeder af kødprodukter og grøntsager.

Fortæl følgende historie eller læs den højt:

Freja er på vej hjem fra skole sammen med Frida. Frida er lidt mere stille, end hun plejer at være. Hun plejer at grine og pjatte, men det gør hun slet ikke i dag. Freja spørger, hvorfor hun er så stille. Frida siger: "Åh, jeg går og tænker på det, vores lærer sagde i biologi i dag. Det var jo helt vildt, det hun sagde med, at kødspisning er med til at ødelægge klimaet."

Frida fortsætter: "Jeg har tjekket det på nettet, og ifølge en videnskabelig artikel i Nature er vi simpelt hen nødt til at spise langt mindre kød, hvis vi skal nå at redde klimaet. Ja faktisk burde vi slet ikke spise kød! Og jeg har spist kød til aftensmad tre gange i denne uge allerede og har lige spist to spegepølse-madder til frokost uden overhovedet at tænke over det. Det er jo virkelig for dumt. Jeg går hjem og siger til mor og far, at jeg er vegetar fra i dag. Jeg vil ikke være med til at ødelægge jorden!"

• Skal Frida blive vegetar? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

De næste opfølgende spørgsmål kan udelukkes eller bruges i anden rækkefølge, alt efter hvordan diskussionen udvikler sig.

Frida beslutter sig for at blive vegetar. Og da hun kommer hjem, siger hun til sin far og mor, at hun altså ikke vil spise kød mere. "Nå," siger Fridas mor, "hvordan kan det nu være?". "Jeg vil ikke være med til at ødelægge jorden, og ifølge FN står den globale kødproduktion for knap 15 pct. af verdens samlede drivhusgasser". "Arh," siger Fridas mor, "det er nok en overdrivelse. Jeg tror nu ikke, det er så galt. Desuden kan du jo rigtig godt lide bacon."

• Skal Frida holde fast i sin beslutning – skal hun blive vegetar? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Frida holder fast i sin beslutning. Hun siger til sine forældre, at hun vil være vegetar, for hun tror, det er rigtigt, hvad der står i FN's rapport. Nu siger Fridas far: "Det kan godt være, at kødindustrien er til stor skade for miljøet, men den lille bøf, du spiser til aftensmad, gør vist hverken fra eller til. Det må være politikernes ansvar at gøre noget. Om du bliver vegetar gør alligevel ikke nogen forskel."

• Skal Frida holde fast i sin beslutning – skal hun være vegetar? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

"Ok," siger Fridas mor. "Vi accepterer din beslutning. Men vi har altså lavet aftensmad til i dag allerede. Det er i øvrigt din livret: Spaghetti med kødsovs. Kan du ikke vente til i morgen med at blive vegetar?"

• Skal Frida holde fast i sin beslutning? Skal hun blive vegetar lige nu? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Frida har nu været vegetar i et halvt år. Hun er på besøg hos Milo og spiser aftensmad. Det er en grøntsagssuppe, og hun spiser to portioner, fordi hun synes det smager Så godt. "Ej, hvordan har du fået suppen til at smage så godt?" spørger hun Milos far. Milos far svarer: "Det er, fordi jeg steger grøntsagerne i baconfedt, det giver sådan en dejlig smag!". "Åh, men så har jeg jo spist kød" siger Frida. "Gud, jeg havde glemt, at du var vegetar" siger Milos far. "Undskyld!". "Vil du så ikke have mere?" spørger Milo.

- Er Frida vegetar, nu hvor hun har spist kød? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hvad nu hvis Frida godt vidste, at der var bacon i suppen, og hun spiste den alligevel, fordi hun bare ikke kunne lade være, når der er bacon på bordet. Er hun så vegetar?

I modsætning til Frida har hendes veninde Freja ingen planer om at blive vegetar – det gør jo alligevel ingen forskel, tænker hun. Men en dag falder hun ned i et ormehul og bliver ført gennem tid og rum 50 år frem i tiden til sit fremtidige selv. Hun står nu i en lejlighed og kigger lidt forvirret på en pige, der ligner hende selv! "Hvem er du?" spørger Freja. "Ej bedste, hvor er du fjollet" siger pigen. "Du ved da godt, hvem jeg er!". "Bedste, der er noget, jeg vil spørge dig om," siger pigen. "Dengang hvor du var min alder, og man stadig kunne have nået at redde klimaet, der blev du ved med at spise kød ligesom de fleste andre. Burde du ikke være blevet vegetar? Så havde der stadig været isbjørne! Og mor og far havde ikke behøvet at flygte fra København pga. oversvømmelserne".

- Havde Freja et medansvar for klimakrisen? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

TEMAER

Hvad er ansvar? Viden? Forpligtelse? Klima? Bæredygtighed? Regler? Beslutninger? Vaner? Omstilling?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Hvornår har man ansvar for noget? Har vi ansvar for ting, vi ikke er skyld i? Har vi ansvar for ting, vi ikke har indflydelse på? Har vi ansvar for ting, vi ikke ved? Har vi ansvar for ting, vi ikke kan lade være med at gøre? Har vi ansvar for personer, som ikke findes endnu?

UDVIDELSESAKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at fremme klimaindsatsen?
- Prøv at tænke på, hvordan du kommer rundt i byen. Kunne du cykle i stedet for at tage bussen? Kunne du tage bussen i stedet for at blive kørt i bil? Brug Google Maps til at se, hvor meget længere tid ville det tage dig: www.google.com/maps
- Læs artiklen <https://ekstrabladet.dk/nyheder/samfund/dele-af-danmark-drukner-se-om-du-bor-i-det-kommende-hav/6561260>. Find dit eget område på kortet. Tror du på det, der står?
- Læs artiklen af Sjøgren, Kristian (2018): Kæmpe udregning: Så meget ville det gavne Jorden, hvis vi spiste mindre kød, Videnskab.dk. <https://videnskab.dk/naturvidenskab/kaempe-udregning-saa-meget-ville-det-gavne-jorden-hvis-vi-spiste-mindre-koed>. Ved vi, at kødproduktion er skadeligt for klimaet?
- Besøg Experimentariet i København og lær om klima og videnskab: www.experimentarium.dk/klima/

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Økolog, klimaforsker, vegetar, kødproducent

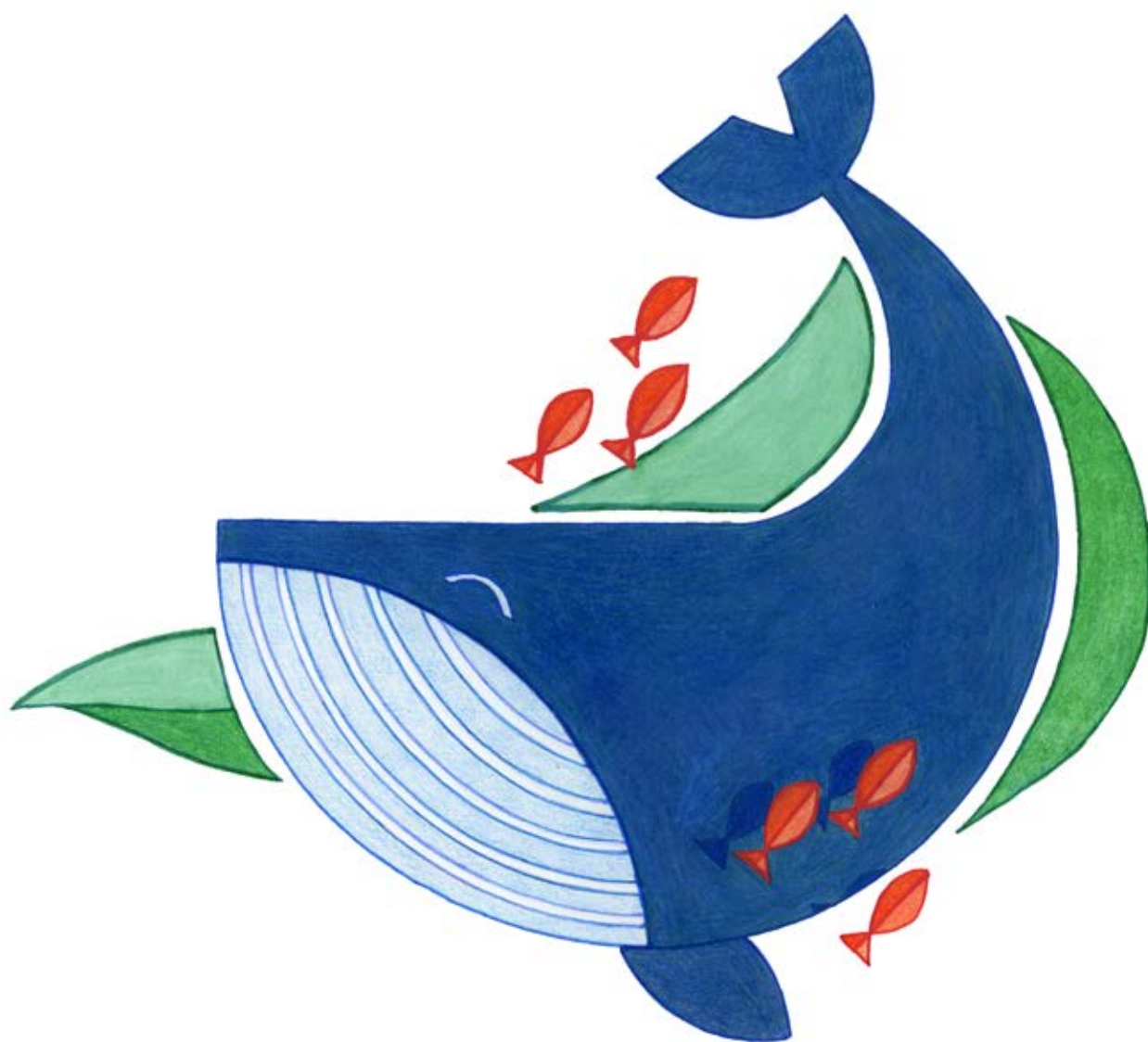
KILDE

Udviklet af Emily Hartz og Caroline Schaffalitzky, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

**Skal Frida
blive vegetar?**

Livet i havet

5 dukker/bamser/LEGO-figurer, et billede af en fiskekutter og fisk, samt en stykke papir der kan fungere som gulvet i et tv-studie.

Fortæl følgende historie eller læs den højt:

Gitta er ude på det åbne vand i sin fiskekutter sammen med sin lille besætning, Peter og Nille. Gittas fiskekutter er lille, gammel og meget slidt, men de tre fiskere har ikke ret mange penge og slet ikke nok til at reparere den gamle fiskekutter. De tre fiskere kommer fra en lille kystby, og når man sejler blot 4-5 sømil ud fra kysten, så er der masser fisk at fange – og det har der altid været. Fiskene, som de fanger, sælger Gitta på byens aftenmarked.

I dag havde de tre fiskere en ordentlig fangst, som Gitta havde med på markedet. Imens hun står og sælger lystigt af sild, torsk og havørred, kommer en mand hen til hende. "Mit navn er Bjarne. Jeg kommer fra Institut for hav og fiskeri. Jeg vil gerne høre, hvor du har alle de fisk fra", siger manden. "Dem har jeg da selv hevet op af vandet lige herude ved kysten", siger Gitta. "Jeg bliver nødt til at informere dig om, at fiskebestanden her ved vores kyst er meget truet af overfiskeri. Hvis du bliver ved med at fange så mange fisk, så vil fiskebestanden uddø", siger Bjarne med et alvorligt blik.

Gitta kigger mistroisk på Bjarne, og så siger hun: "Det her er virkelig noget pjat! Der er masser af fisk i havet her ved vores kyst, og det har der altid været. Hvis der virkelig var så få fisk tilbage, som du siger, så ville jeg jo ikke fange så mange, vell!". Og hun fortsætter: "Og hvor ved du overhovedet fra, at der ikke er ret mange fisk i vandet? Har du måske talt dem? Ha-ha! Men jeg er derude hver dag!"

• Skal Gitta lytte til Bjarne? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Bjarne svarer selvsikkert: "Jeg ved fra en lang række videnskabelige studier, at fiskene er truet. Vi har været ude og kigge to steder i Danmarks hav og lavet optællinger, som vi har lavet forskellige beregninger på."

• Kan Bjarne vide, at fiskebestanden er overfisket? (Hvorfor ikke? / Hvordan?)

En journalist overhører diskussionen mellem Gitta og Bjarne og inviterer dem til at deltage i en fjernsynsdebat om aftenen. Bjarne forklarer, at havene er enorme, og at vi i virkeligheden kun kender til en brøkdel af det, der foregår – livet under vand er i høj grad et ukendt territorium. Men han tilføjer, at man også ved, at havene er utroligt vigtige for hele økosystemet.

I studiet er der foruden Gitta og Bjarne en politiker, og da hun hører Bjarnes kommentar, svarer hun: "Prøv lige at høre her: Hvis der foregår så meget i havet, som vi ikke aner noget om, skal vi måske hellere lytte til Gitta, som er derude hver dag? Og selv hvis de fisk, der er der nu, forsvinder, så kommer der nok nogle nye – er det ikke sådan, naturen fungerer? Og desuden: Hvis vi aldrig ser tingene i havet, kan det jo være lige meget – jeg har fx aldrig set en hval, så jeg ville alligevel ikke opdage, hvis de uddøde! Jeg synes, det er vigtigt, at fiskerne kan beholde deres arbejde."

- Er det lige meget, om der lever hvaler, hvis man alligevel aldrig ser dem? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Er det vigtigt, at fiskerne beholder deres arbejde? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

TEMAER

Hvad betyder beskytte? Redde? Ansvar? Viden? Sikker viden? Videnskab? Forskellige verdener? Virkelighed? Nødvendighed?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Hvad er sikker viden? Hvornår ved vi, om vi ved noget? Hvordan hænger viden sammen med ansvar? Ved eksperter mere end almindelige mennesker? Kan noget være vigtigt, hvis man ikke ved, om det findes? Er diversitet vigtig?

UDVIDELSESAKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at sikre livet i havet?
- Besøg en fiskehandler (eller et supermarked) og kig på fiskene og de andre varer. Hvor mange af dem kender du? Hvor mange af dem har du smagt?
- Besøg et akvarium: fx Den Blå Planet i København (<https://denblaaplanet.dk/>), Øresundsakvariet i Helsingør (www.oresundsakvariet.ku.dk/), Fjord & Bælt i Kerteminde (www.fjordbaelt.dk/), Nordsøen Oceanium i Hirtshals (<https://nordsoenoceanarium.dk/>), Kattegat-Centret i Grenå (www.kattegatcentret.dk/), Fiskeri- & Søfartsmuseet i Esbjerg (<https://fimus.dk/>).
- Se dokumentarfilm som fx Mission Blue (2014- anbefales til børn over 13 år) eller End of the Line (2009 - anbefales til børn over 13 år).

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

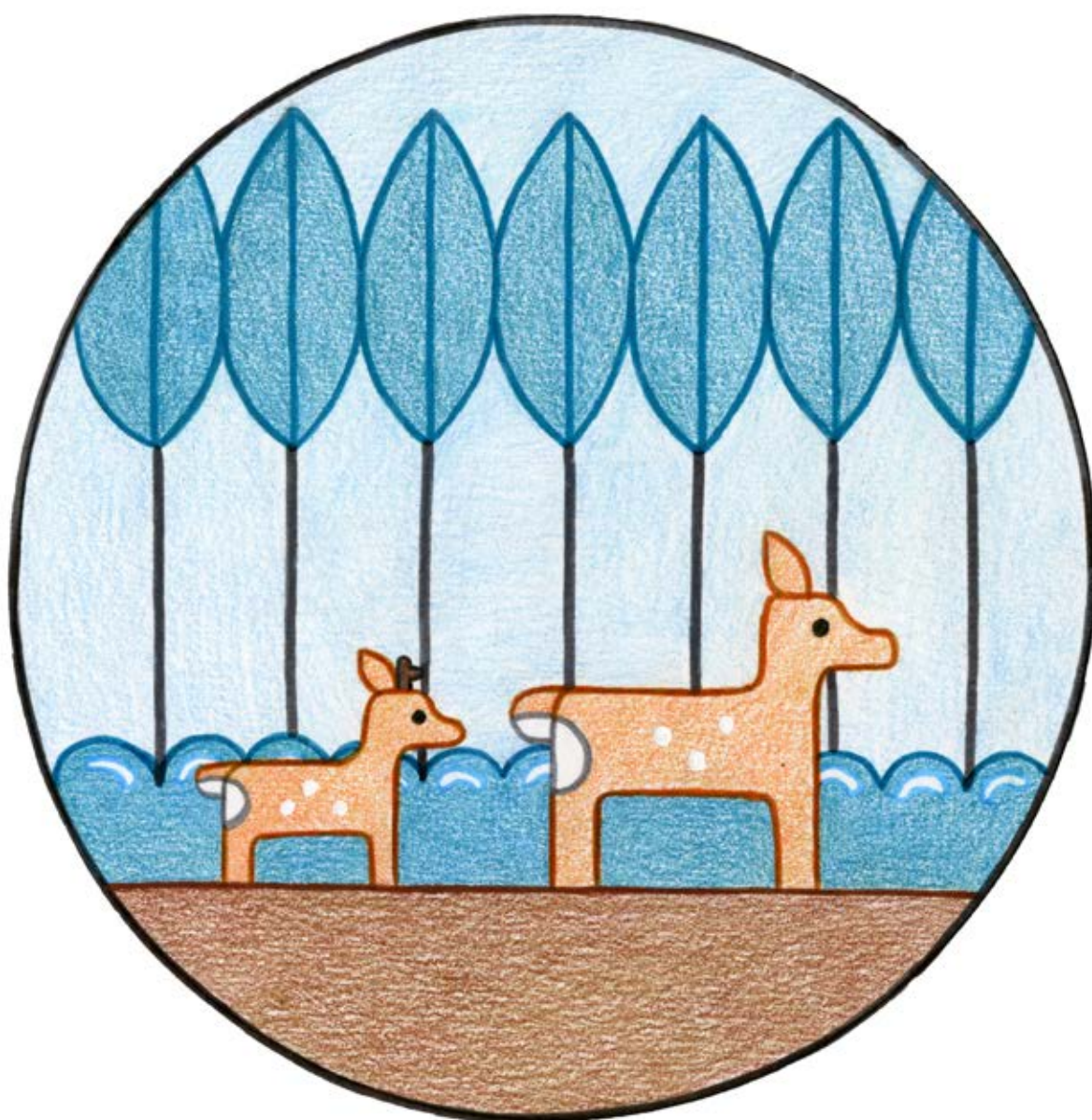
- Fisker, havbiolog, journalist

KILDE

Udviklet af Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

Kan Bjarne vide,
at fiskebestanden
er overfisket?

Livet på land

5-8 ting (eller billeder af ting) som er "naturlige" og "unaturlige", fx en træske, noget ukrudt, en myg, et stykke frugt, en pose mel, en flaske vand, en blyant, et tomt syltetøjsglas hvorpå der står "luft", og en t-shirt af bomuld.

Læg de udvalgte rekvisitter i midten af rundkredsen og lad alle undersøge de forskellige ting grundigt. Hvis deltagerne er yngre børn, kan du evt. bede dem fortælle, hvilke ting de ser på gulvet, hvad de bruges til og spørge, om de har disse ting derhjemme. Herefter stilles det første spørgsmål.

- Hvilke af disse ting er mest naturlige? (Hvorfor?)
- Hvad betyder naturlig?

Når alle har fået lov til at tale om natur, naturlighed og hvilken ting, der er mest naturlig, kan du bede én af deltagerne om at komme ind i midten af rundkredsen og rangere tingene fra mest naturlig til mindst naturlig. Bed gerne flere deltagere om at rangere tingene i løbet af dialogen, og inviter de andre deltagere til at stille spørgsmål til denne rangering eller til at kommentere på den.

- Hvad er mest naturligt, og hvad er mindst naturligt? (Hvorfor?)
- Hvorfor vælger du at lægge tingene sådan?
- Er der nogen, som er enige eller uenige i denne rækkefølge? (Hvorfor?)

Efter nogen tid (hvor der måske/måske ikke er opstået en form for konsensus om rækkefølgen) kan deltagerne nu inviteres til at overveje, om rækkefølgen også passer med, hvad der er mest/mindst vigtig at passe på:

- Hvilke ting er det vigtigst at beskytte og bevare, og hvad er mindst vigtigt? (Hvorfor?)
- Skal man bevare det naturlige? (hvorfor/hvorfor ikke?)

TEMAER

Hvad er natur? Naturligt? Unaturligt? Passe på? Rettigheder? Land? Jord?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Hvor findes natur henne? Er mennesker naturlige? Er menneskene en del af naturen? Er alt naturligt? Hvad er det mest/mindst naturligt i verden? Er naturen vigtigt? Hvorfor? Har naturen rettigheder?

UDVIDELES AKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvad kan du gøre for at passe på naturen?
- Plant din egen karse. Se fx her: <https://samvirke.dk/artikler/sadan-dyrker-du-karse>
- Besøg Statens naturhistoriske museum i København (<https://snm.ku.dk/>) eller Naturhistorisk museum i Aarhus (www.naturhistoriskmuseum.dk/) eller Naturama i Svendborg (www.naturama.dk/)

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Biolog, naturvejleder, spejderleder

KILDE

Inspireret af The Philosophy Foundation (www.philosophy-foundation.org)

Udviklet af Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

Hvad er mest
naturligt, og
hvad er mindst
naturligt?

Fred, retfærdighed og stærke institutioner

Illustration: Anne Hansen

Et tegnet oversigtskort over de to lande og floden imellem samt et billede af en dæmning.

Læg kortet over landene og floden i midten af rundkredsen og fortæl følgende historie eller læs den højt:

En stor flod løber igennem en række lande. Det har den gjort i tusindvis af år, og mennesker har slået sig ned langs dens bredder. Floden bliver brugt til drikkevand, til at sejle på og til at bade i. Der er også nogle, der fisker i floden, og mange henter vand til deres dyr og marker.

En dag beslutter dronningen i et af landene at bygge en stor dæmning. Dæmningen vil kunne skaffe energi til hele landet – energi der ikke forurener! Men dæmningen betyder også, at der bliver mindre vand længere nede ad floden. Faktisk bliver der så lidt, at man ikke længere kan hente vand til sine marker, og fiskene kan ikke leve der mere.

De andre lande klager over situationen til dronningen, der beordrede at bygge dæmningen, men hun mener ikke, at hun har gjort noget forkert. Hun har bare gjort, som hun havde ret til inden for grænserne af sit eget land.

- Har dronningen gjort noget galt? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

De lande, der mangler vand, mister efterhånden tålmodigheden, og de diskuterer, om de skal sprænge dæmningen væk. Eller måske endda invadere dronningens land, så de kan overtage kontrollen med vandet.

- Hvad skal landene gøre? (Hvorfor?)
- Hvordan skal man afgøre uenigheder mellem lande?

I ét af de lande, hvor de mangler vand, har regeringen besluttet, at det ikke er tilladt at bruge vand til at vande marker og afgrøder med. Der bor 10.000 mennesker i byen, og hver dag kan alle folk hente 20 liter vand i brønden. Men ikke mere, for så vil den udtørre. Men en mand sniger sig en nat ind og henter ekstra vand, for ellers vil hans oliventræer dø, og han vil blive ruineret. Manden tænker, at der jo ikke kan ske noget ved, at han gør det – så længe det kun er ham.

- Gør det noget, at manden tager ekstra vand? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

En kvinde i den samme by har fem køer, som vil dø af tørst, hvis de ikke får vand fra brønden. Hun bryder loven og henter det vand, hun skal bruge. Da folk vil stoppe hende, siger hun, at regeringen ikke har ret til at bestemme over hende og hendes køer.

- Har regeringen ret til at bestemme, at kvinden ikke må hente vand til sine køer? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hvem skal afgøre uenigheder mellem regeringer og borgere? (Hvorfor?)

TEMAER

Hvad er autoritet? Loven? Sammenslutninger? Fællesskaber? Regeringer? Magt? Interesser? Krig? Fred? Retfærdighed? Ressourcer?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Skal man overholde loven? Hvem skal bestemme hvis lande er uenige? Er der forskel på fællesskabets og individets interesser?

UDVIDELSESAKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvordan kan du bidrage til retfærdige beslutningsprocesser?
- Prøv at gå igennem byen og find steder hvor man kan se, at der er nogle regler for, hvad man må og skal gøre. Hvem har bestemt reglerne? Er de retfærdige? Måske er der også regler i byen, som man ikke kan se, hvis man ikke ved det?
- I familien, spejderklubben eller lignede kan hvert barn formulere én regel, som vedkommende synes skal gælde for hele fællesskabet. Dernæst går I sammen to og to og finder ud af, hvilken regel I i fællesskab kan blive enige om. Dernæst går parret sammen med et andet par og bliver enige om én regel, I synes skal gælde. Sådan fortsætter opgaven, indtil hele fællesskabet ser, om det kan finde én regel.
- Besøg FN Byen i København: <http://un.dk/da/besoeg-fn-byen>
- Lær om det danske retsvæsen: <http://gymnasie.kenddinret.dk/>
- Se og tal om spillefilm og dokumentarfilm om statsmagter og retssystemer, fx: Jagten (2012 – anbefales til børn over 11 år), All the President's Men (1976 – anbefales til børn over 13 år), Watergate (2018 – anbefales til børn over 12 år), He named me Malala (2015 – anbefales til børn over 12 år), De andres liv (2006 – anbefales til børn over 11 år).

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

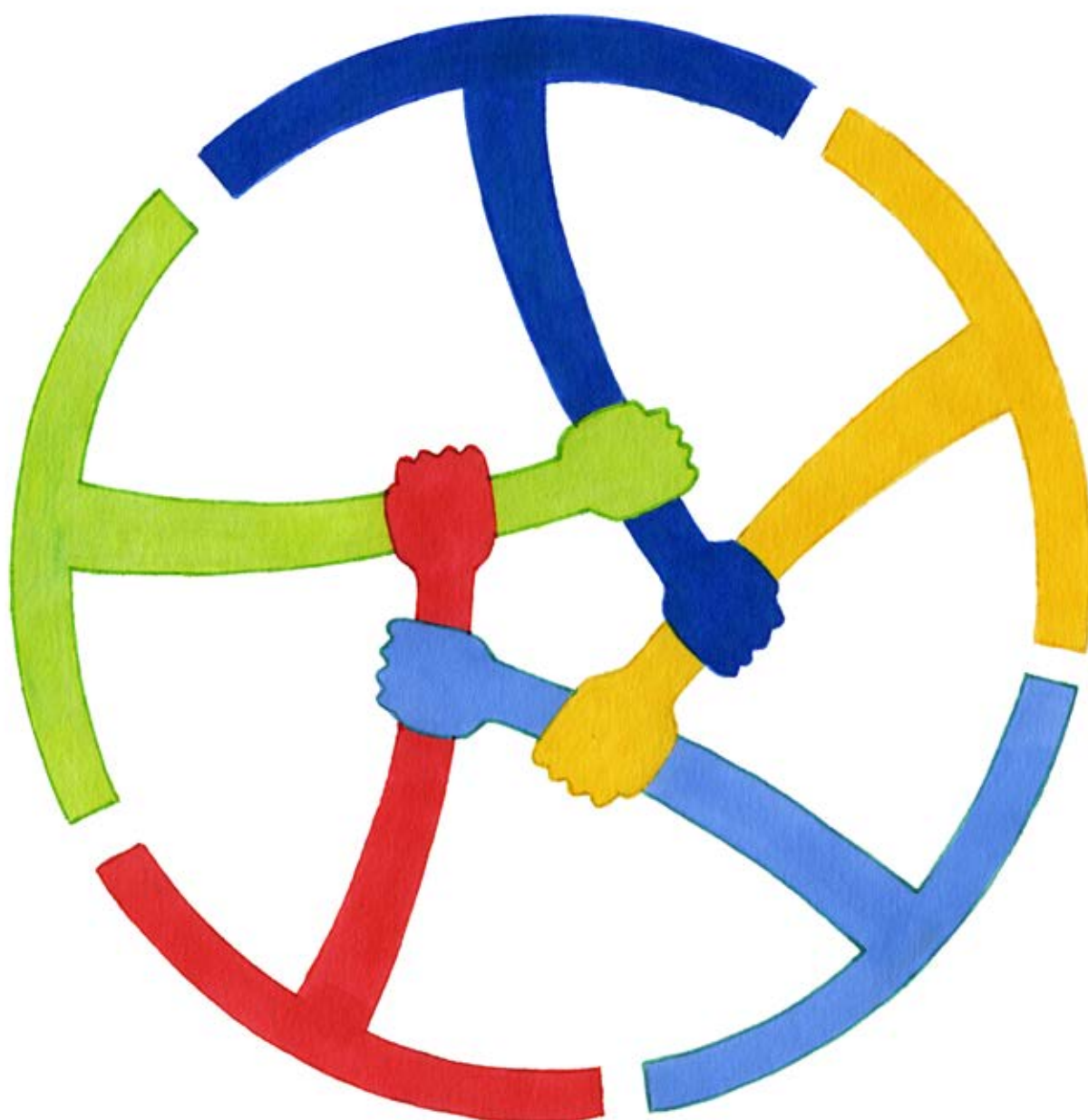
- Politiker, jurist, NGO'er, antropolog, betjent

KILDE

Udviklet af Caroline Schaffalitzky, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: juni 2019

Har dronningen
gjort noget galt?

Partnerskab for handling

5 dukker/bamser/LEGO-figurer, en pose slik og en rulle kiks.

Fortæl følgende historie mens du introducerer rekvisitterne, når de nævnes i historien:

Mikkel går til spejder. En dag hører han, at nogle af de andre børn i spejderklubben ikke får penge til fredagsslik, og han beslutter at dele sit eget slik med dem.

- Skal Mikkel dele sit slik med de andre spejdere? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Senere på ugen er Mikkel på vej ned for at købe fredagsslik. Han har 50 kroner. Uden for butikken møder han en indsamler fra en stor international hjælpeorganisation. Hun samler ind til mad og medicin til børn i fattige lande.

- Skal Mikkel give penge til indsamlingen, selvom det betyder, at han så ikke kan købe så meget fredagsslik? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

Nogle måneder senere er Mikkel på vej hjem fra Bornholm til Aalborg med sin skoleklasse. Inden hjemturen måtte alle eleverne gå til købmanden og købe noget til hjemturen, men det orkede Mikkel bare ikke. Så på vejen hjem bliver Mikkel meget sulten, og han har ikke noget tilbage at spise, og der er stadig mange timer til, de er hjemme. En af de andre fra klassen har nogle kiks tilbage, så Mikkel spørger hende, om han må få et par stykker.

- Skal hun give Mikkel nogle kiks? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Skal man altid hjælpe dem, der har mindre end en selv? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Kan det være retfærdigt ikke at dele? (Hvorfor/hvorfor ikke? Eksempler?)

TEMAER

Hvad er retfærdighed? Gavnildhed? Velgørenhed? Fortjeneste? Hjælpsomhed? Samarbejde? Dele? Ressourcer? Behov? Nød?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Skal alle u-lande have hjælp? Hvor meget hjælp skal man give? Kan man stille betingelser for at hjælpe andre? Skal man hjælpe folk, hvis deres dårlige situation er deres egen skyld?

UDVIDELSESAKTIVITETER

- Gør en forskel: Hvordan kan du gøre noget for at hjælpe andre? Måske: Prøv at gå op på dit værelse og se, hvilke ting du kunne dele med dine venner, fx dine tegneserier, bøger, tøj eller spil.
- Læs en version af historien 'Den lille røde høne'. Er den lille røde høne historiens helt?
- Tænk over: Når du er færdig med en bog, ville du så fx bytte den til en anden bog med din kammerat? Eller give den videre? Ville du selv tage imod noget fra en anden?

KILDE

Udviklet af Caroline Schaffalitzky og Anni Nielsen, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: februar 2021

Skal Mikkel dele
sit slik med de
andre spejdere?

Den skabende verdensborger

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

En dukke/bamse/LEGO-figur, tegninger af de øvrige karakterer (til at lægge på gulvet og illustrere rejsen) samt papirark og kraftig tusch til at skrive stikord på.

Fortæl følgende historie eller læs den højt:

Selki har hørt, at der findes verdensborgere og vil gerne møde en. Problemet er, at ingen kan fortælle Selki, hvad en verdensborger er – hverken forskere, politikere eller kunstnere. Så nu er Selki taget ud på ekspedition for at finde en ægte verdensborger. Den første Selki opsøger er Klowi. Klowi har studeret geografi hele sit liv og kan navnene på alle lande, floder og byer i verden udenad.

- Er Klowi en verdensborger? (Hvad gør (ikke) Klowi til verdensborger?)

Selki rejser videre på sin rejse og møder Speedo. Speedo har rejst i alle lande i hele verden, set alle byer og alle mulige slags mennesker.

- Er Speedo en verdensborger? (Hvad gør (ikke) Speedo til verdensborger?)

Den næste Selki møder er Antro. Antro har aldrig været ude at rejse, men interesserer sig meget for folk i andre lande. Antro synes, at folk i andre lande er meget spændende, men også mærkelige, og Antro har ikke lyst til at rejse nogle steder.

- Er Antro en verdensborger? (Hvad gør (ikke) Antro til verdensborger?)

Endelig møder Selki et barn ved navn Kiddo, som slet ikke kender andre steder end sin egen by. Selki fortæller Kiddo om sin søgen efter ægte verdensborgere. Kiddo tøver og siger: "Jeg forstår ikke, hvad en verdensborger er. Er jeg en verdensborger?"

- Kan Kiddo være en verdensborger? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hvilke af personerne er ægte verdensborgere?
- Hvad er en ægte verdensborger?

TEMAER

Hvad er en verdensborger? Tilhørssted? Geografi? At rejse? Undersøge? Viden? Tillid? Ansvar?

SPØRGSMÅL DER KAN OPSTÅ UNDERVEJS

Er geografi vigtig for hvem, man er? Er sprog vigtigt for hvem, man er? Kan man forstå folk fra andre kulturer? Kan man høre til i flere kulturer? Kan man have ansvar for, hvad der sker andre steder i verden?

UDVIDELSESAKTIVITETER

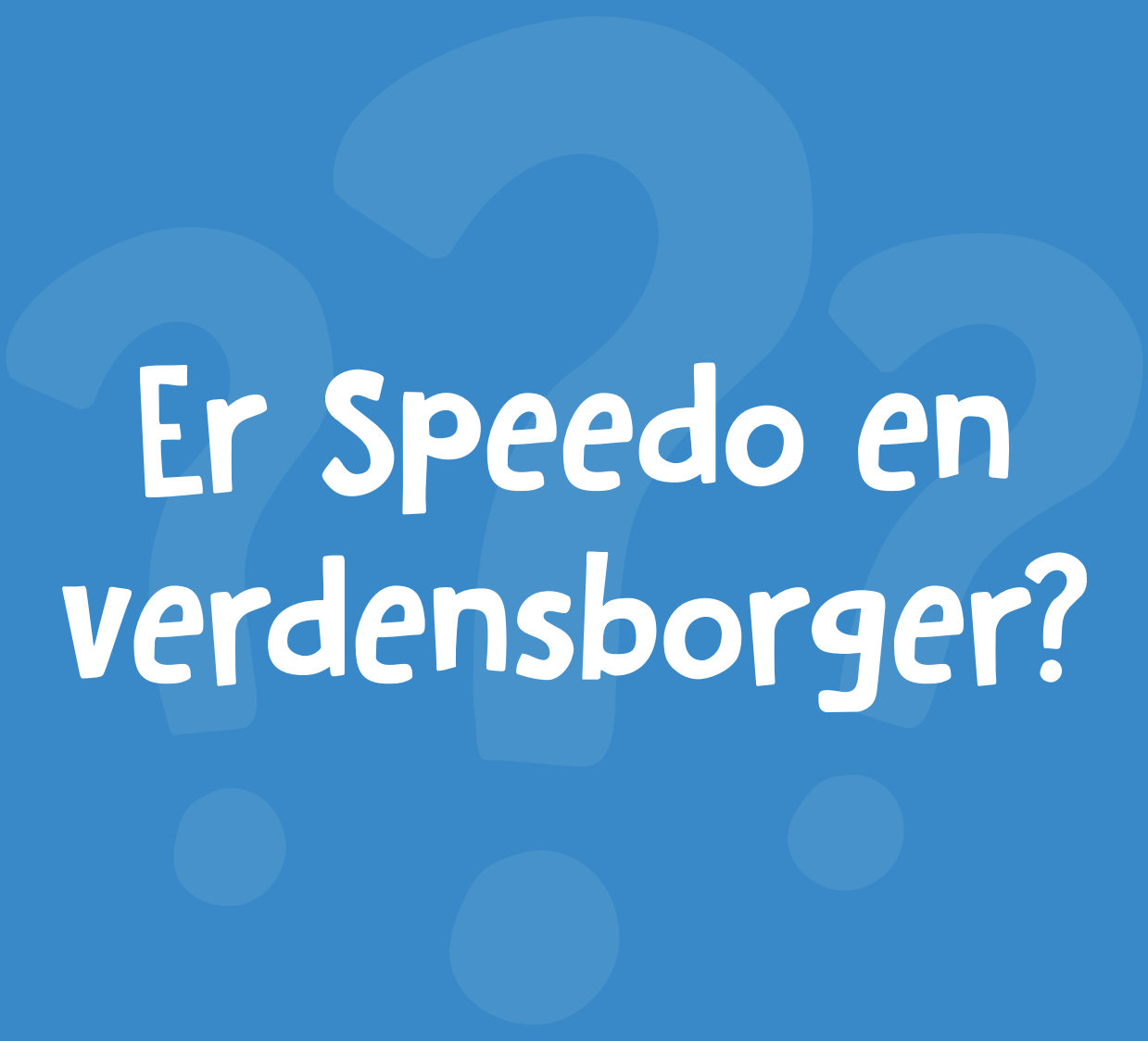
- Gør en forskel: Hvordan kan du lære folk fra andre lande at kende? Er der noget af det, du gør, som påvirker folk i andre lande? Er der noget, du kan gøre for andre for at være en ægte verdensborger? Lav en liste over de handlinger, der kan gøre dig til en verdensborger, og gør de handlinger, der er mulige.
- Læs digtet: "Verdensborger i Danmark" af Benny Andersen. Er digtets fortæller en verdensborger?
- Kig på et kort: Hvilke lande i verden ved du mindst om? Hvorfor? Hvilke ved du mest om? Hvorfor?
- Læs artiklen om hvorfor det hedder "kolonialvarer": <https://www.information.dk/kultur/2015/01/ogsaa-glemte-hvorfor-hedder-kolonialvarer>
- Prøv at gå igennem byen og find ting, som stammer fra andre steder i verden. Hvorfor er det kommet til Danmark? Ville det være bedre, hvis de ikke var her? Hvordan kan man vide, om noget er kommet til Danmark fra et andet sted?
- Gå en tur på gaden, i skolegården eller i byen og lav et mini-interview med dem, du møder, hvor du spørger dem: "Hvad er en verdensborger?". Husk at dem, du interviewer, skal begrunde deres svar (fx "hvorfor synes du, at Pippi Langstrømpe er en verdensborger?")
- Besøg FN Byen i København: <http://un.dk/da/besoeg-fn-byen>, M/S Museet for Søfart (www.ms.dk) eller udstillinger om kolonitiden på Nationalmuseet (<https://natmus.dk/museer-og-slotte/national-museet/udstillinger/>)

FORSLAG TIL GÆSTEDELTAGERE

- Sprogforsker, antropolog, skibsfører, person født uden for Danmark, person der har arbejdet uden for Danmark

KILDE

Udviklet af Caroline Schaffalitzky, www.sdu.dk/filosofiiskolen, til projekt med CoC Playful Minds i foråret 2019, version: februar 2021

Er Speedo en
verdensborger?

Ekstra materialer

INDLEDNINGSLEGE

SID-NED

Legen går ud på, at alle deltagerne skal sætte sig ned på deres plads, men ikke på samme tid.

1. Alle deltagerne står op foran deres plads i rundkredsen.
2. Legen starter på facilitatorens signal (fx når facilitatoren siger "nul", peger på den første, der skal sætte sig, eller selv sætte sig ned som den første).

OBS!

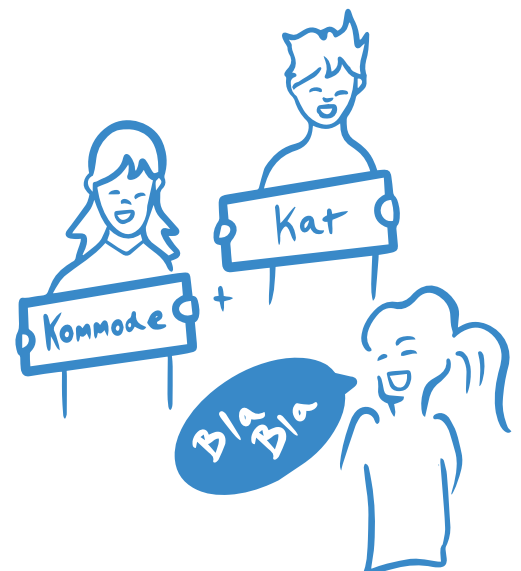
Deltagerne må ikke kommunikere med hinanden undervejs i legen – hverken ved at tale med hinanden eller gestikulere.

Hvis to eller flere deltagere sætter sig ned på samme tid, skal alle deltagerne op at stå igen, og legen starter forfra.

OSTE-SOFA

Legen går ud på, at deltagerne skal forklare betydningen af mærkeligt sammensatte ord.

1. Alle deltagerne sidder på deres plads i rundkredsen. Legen starter med, at deltagerne bliver præsenteret for et mærkeligt, sammensat ord (fx "oste-sofa"), som de skal forklare og beskrive betydningen af (evt. efter makkersnak).
2. Deltagerne opfordres til at give flest muligt forklaringer på, hvad det sammensatte ord kunne betyde.

OBS!

Det sammensatte ord sættes sammen af to almindelige ord. Jo mærkeligere det sammensatte ord er, jo sjovere bliver legen (fx oste-sofa eller heste-måne).

Facilitatoren kan inddrage deltagerne mere i legen ved fx at bede alle om at tænke på et ord (ikke sammensat men enkelt ord, fx "hest" eller "skole"). To deltagere udpeges til at hviske hver deres ord i facilitatorens venstre og højre øre. Ordene kombineres så til et nyt sammensat ord. Hvis legen skal være sværere, kan facilitatoren benytte abstrakte ord (fx "kærlighed" eller "tid").

RYGGEN TIL TAVLEN

Legen går ud på, at én deltager gennem samarbejde med de andre, skal gætte motivet på et billede eller et ord.

1. Alle deltagerne sidder på deres plads i rundkredsen. Legen går ud på, at én deltager skal gætte motivet på et billede eller et ord, der er skrevet på et stykke papir, som bliver vist bag vedkommendes ryg (men synligt for de øvrige deltagere).
2. Alle de andre deltagere giver vedkommende ledetråde til billedet/ordet dog uden at sige, hvad det er, eller sige dele af ordet.
3. Når deltageren har gættet billedet/ordet, kan en ny få lov at prøve.

OBS

Ledetrådene kan være alt lige fra lyde, rim, hvad det starter med, hvordan det ser ud, hvor det bruges, hvem der har det osv.

ASSOCIATION

Legen går ud på, at deltagerene øver at associere ord med hinanden.

1. Alle deltagerne står foran deres plads i rundkredsen. Legen går ud på, at deltagerne én efter én skal sige et ord, som kan associeres til det forrige ord, som vedkommendes sidemand lige har sagt (fx "kat" → "heks" → "kost" → "snaps" osv.).
2. Hvis én eller flere deltagere ikke kan se sammenhængen mellem de to ord, kan de række hånden i vejret og sige "UDFORDRING".
3. Den deltager, der sidst har sagt et ord, skal forklare, hvordan vedkommendes ord kan associeres til sidemandens ord. Hvis deltageren ikke kan forklare det, afvises ordet, og der må findes et nyt.

OBS

Hvis en deltager ikke kan finde på et associeret ord, kan vedkommende tage imod forslag fra de øvrige (og så vælge at acceptere eller afvise). Udgangspunktet er, at det er ordenes mening, der skal associeres, men facilitator kan beslutte, at fx også ordenes start-bogstav, ordenes enderim etc. kan godtages.

DIS-ASSOCIATION

Legen går ud på, at deltagerne øver at disassociere.

1. Alle deltagerne står foran deres plads i rundkredsen. Legen går ud på, at deltagerne én efter én skal sige et ord, som ikke kan associeres til det forrige ord, som vedkommendes sidemand lige har sagt.
2. Hvis én eller flere deltagere mener, at der alligevel er en sammenhæng mellem de to ord, kan de række hånden i vejret og sige "UDFORDRING", og så skal deltageren der udfordrer forklare, hvordan de to ord kan hænge sammen.
3. Hvis det lykkes for deltageren, er vedkommende som sagde det sidste ord, ude af legen og skal sætte sig ned. Hvis det derimod ikke lykkes for deltageren at forklare, hvordan de to ord hænger sammen, er det ham/hende, der er ude af legen og skal sætte sig ned.

OBS!

Det er vigtigt at huske på, at to ord kan associeres på mange måder, fx ift. betydning, ordenes start-bogstav, ordenes enderim etc.

"BYT-PLADS-HVIS..."

Legen går ud på, at deltagerne ser hinanden og øver samarbejde.

1. Alle deltagerne sidder på deres plads i rundkredsen. Den voksne bestemmer, hvem der må bytte plads ved fx at sige "byt plads, hvis du har rød bluse på"/".. hvis du kan lide pasta"/".. hvis du har en lillesøster"/".. har en kat"/".. er sjov" osv.
2. Alle deltagerne, fx med rød bluse på, bytter plads.

OBS!

Legen kan gøres sværere ved at bede deltageren om at opsætte flere regler på én gang, fx "byt plads hvis ... og...", "byt plads hvis ..., men ikke..." eller "byt plads hvis ... eller...". Når deltagerne er trænet, kan de prøve at overtage bestemmerollen (og evt. "bestemme-stolen"). Det, som bestemme-deltageren siger, skal gælde for vedkommende selv, når en ny deltager kan overtage stolen. Husk at minde deltagerne om, at de skal gå, ikke løbe, når de bytter plads.

STATUE

Legen går ud på, at efterligne hinandens positur.

1. Alle deltagerne skal sidde på deres plads i rundkredsen. Der laves et hul, så der kan stå to deltagere og vise noget, som alle kan se. Legen går ud på, at én deltager laver en statue-stilling, som en anden deltager skal efterligne uden at have set den.
2. Den anden deltager skal efterligne statuestillingen ud fra ledetråde og kommentar fra de andre deltagere. Husk at de andre deltagere ikke må vise, hvad de mener, men kun fortælle/forklare, hvad de mener.

OBS!

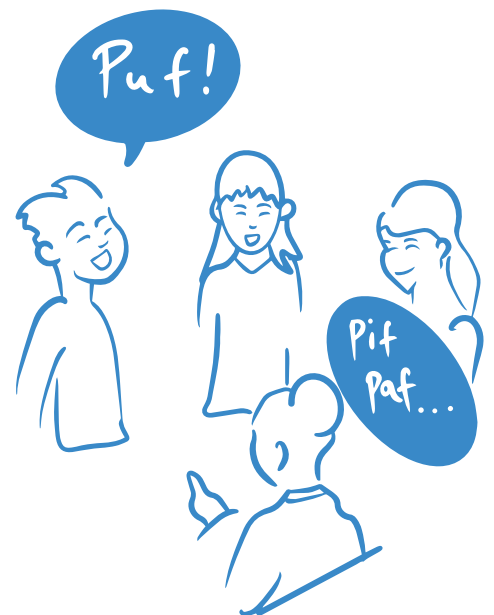
Som alternativ kan man også have én deltager der laver en statue, én person der giver ledetråde om positioner, og resten står med ryggen til statue-deltagerne og forsøger at lave statuen (herved er alle beskæftiget på én gang).

AFSLUTNINGSLIGE

PIF-PAF-PUF

Legen går ud på, at facilitatoren peger på en deltager, og deltageren handler ud fra, hvad facilitatoren siger.

1. Alle deltagerne står foran deres plads i rundkredsen med facilitatoren i midten til at sige og pege. Legen går ud på, at facilitatoren peger på en deltager i rundkredsen og siger enten:
 - (1) "pif-paf-puf" (deltageren skal nå at sige puf, inden facilitatoren har sagt sætningen færdig)
 - (2) "puf" (deltageren skal være stille)
 - (3) "hvad laver du?" (deltageren skal sige, hvad han/hun gør, mens han/hun mimer det, fx "jeg hopper", "jeg tænker" eller "jeg trækker vejret").
2. Hvis ikke deltageren, som facilitatoren peger på, når at gøre det, der er reglen, er vedkommende ude og skal sætte sig ned.

OBS

Når facilitatoren siger: "hvad laver du?", må deltageren ikke sige det samme som den, der sidst fik "hvad laver du?" – det skal være en ny aktivitet. Husk at du kan gøre legen lettere ved fx kun at tage regel nr. 1 og 2 med i starten.

21

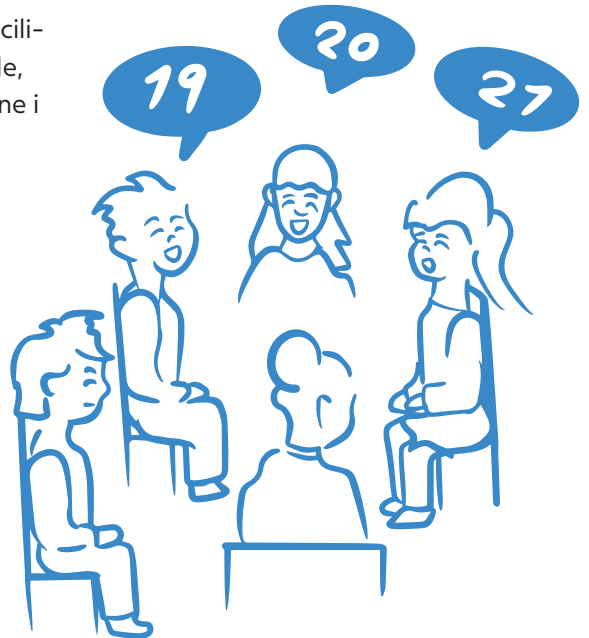
Legen går ud på, at alle skal sætte sig ned ved at tælle til 21.

1. Alle deltagerne står foran deres plads i rundkredsen med facilitatoren i midten til at bestemme, hvem der starter hver runde, og hvilken retning det skal gå. Legen går ud på, at deltagerne i fællesskab (rundkredsen rundt) skal tælle til 21.

Der er 4 regler:

- (1) den, der siger 21, er ude og skal sætte sig ned
- (2) hvis en deltager siger to tal i streg (fx 4, 5), skiftes retning i rundkredsen
- (3) hvis en deltager siger tre tal i streg (fx 10,11,12), kører det i den samme retning, men man springer en deltager over i rundkredsen
- (4) når tallene i 5-tabellen (5,10,15,20) opstår, skal man ikke sige noget, men bøje i knæene én gang.

2. Når en runde er slut (deltagerne er nået til 21), starter en ny runde.

OBS

Hvis en deltager siger et tal, når det ikke er vedkommendes tur, er vedkommende ude og skal sætte sig ned. Hvis en deltager siger et forkert tal, er vedkommende også ude og skal sætte sig ned. Husk at du kan gøre legen lettere ved fx kun at tage regel nr. 1 og 2 med i starten.

SPLAT

Legen går ud på, at alle deltagerne (og facilitatoren) former en pistol med deres hænder, så de kan splatte hinanden.

1. Alle deltagerne skal stå foran deres plads i rundkredsen med facilitatoren i midten til at "splatte" deltagerne. Facilitatoren står i midten og peger på en deltager med sin "splatterpistol" og siger "splat".
2. Den deltager, som facilitatoren splatter, skal hurtigt dukke sig, OG deltagerens to sidemænd skal vende sig mod hinanden og splatte hinanden hen over den deltager, som facilitatoren splattede. Hvis ikke den deltager, som facilitatoren splattede, når at dukke sig, så er vedkommende ude og skal sætte sig ned. Og hvis én af de to sidemænd er for langsomme og ikke når at vende sig og splatte den anden, så er vedkommende også ude og skal sætte sig ned.
3. Når der kun er to deltagere tilbage, skal de i en duel. De to deltagere skal stille sig med ryggen til hinanden. Facilitatoren begynder nu at tælle (1, 2, 3, ...), mens de to deltagere går et skridt væk fra hinanden for hvert tal. Når facilitatoren vælger at sige "Splat", vender de to deltagere sig mod hinanden og splatter hinanden.

ARK TIL SESSIONSREFLEKSION**GUIDE TIL AKTIVITETSREFLEKSION**

Vi anbefaler, 1) at du gennemgår nedenstående guide så hurtigt som muligt efter din aktivitet, og 2) bruger den til sparring med en kollega eller anden observatør (hvis du er observatøren, kan du med fordel udfylde undervejs i aktiviteten, hvis du har hænderne fri til det).

Det vigtige er ikke, at du besvarer alle spørgsmål slavisk, men at du benytter dem som guide til at komme rundt om dine fokuspunkter. Når du reflekterer over spørgsmålene, så tænk på at tage udgangspunkt i, hvad børnene gjorde frem for, hvad du selv gjorde. Prøv så bagefter at reflektere over, hvad der fik det til at falde ud, som det gjorde. Tænk også over, hvordan overvejelserne kan bruges fremadrettet.

**FOKUSPUNKTER OG
REFLEKSIONSSPØRGSMÅL****DINE NOTATER****GENERELT INDTRYK**

- 1) Hvad var dit helt overordnede indtryk?
- 2) Var der aktivitet blandt børnene?
- 3) Var der noget, du bed mærke i undervejs?
Gjorde ét eller flere børn fx noget, som
overraskede dig under aktiviteterne?

INDHOLD OG KVALITET

- 4) Hvordan vurderer du kvaliteten af sessionens indhold?
- 5) Hvilke filosofiske temaer, begreber og/eller ideer
inddrog børnene selv?
- 6) Hvor meget talte børnene i forhold til facilitatoren?

ENGAGEMENT OG TRIVSEL

- 7) Hvordan var rammerne om sessionen? (fysisk og socialt)
- 8) Fungerede legene?
- 9) Virkede børnene optaget af stimulus?
- 10) Var alle aktive (i makkersnak og/eller plenum)?

FÆLLESSKAB

- 11) Lyttede børnene til hinanden?
- 12) Talte børnene til hinanden?
- 13) Var der eksempler på, at de refererede til noget
som en anden havde sagt? (fx enig/uenig)

DIT PERSPEKTIV

- 14) Følte du dig selv tilpas i situationen?
- 15) Var der noget, du oplevede som vanskeligt?
- 16) Hvilke gode ting skal tages med fra sessionen?
- 17) Hvad kunne du tænke dig at fokusere på eller
afprøve næste gang?

HVAD ER DIN MENING?

I skolen kan jeg **mindst** lide faget:

Og jeg kan **bedst** lide faget:

VÆRST
✕

•
•
✕
BEDST

Hvor synes du, den filosofiske samtale ligger?
Sæt dit eget kryds på linjen

Skriv 3 ord eller sætninger, som du synes beskriver det, vi har lavet:

1: _____

2: _____

3: _____

Tegn noget, som du synes beskriver det, vi har lavet:

Litteraturoversigt

HENVISNINGER

Dysthe, Olga (1997). Det flerstemmige klasserum. Skrivning og samtale for at lære. Klim

Lundström, Janne (1992). Regnbuens fange
Regnbuens fange: 50 dilemma-eventyr fra Afrika.
Dansk lærerforening

Piquemal, Michel (2008). Les Philo-fables. Albin Michel

Rawls, John (1970). En teori om retfærdighed. Det lille Forlag

Worley, Peter (2019). TÆNK HØJT! 25 sessioner der får hele klassen med. Akademisk Forlag

INTRODUCERENDE OM FILOSOFI MED BØRN

Jensen, S. S. (2020). "Filosofi med børn i/til det flerreligiøse klasserum". Religionslæreren, 638(116)

Schaffalitzky, C., & Tang-Brock, C. (2019). Oplevelser af filosofiske dialoger i uformelle læringsfællesskaber. Liv i skolen: Tidsskriftet om lærernes hverdag og det gode arbejde i skolen, (3), 104-109

Særunummer af Filosofilærerforeningens tidsskrift Filosofi 2018, nr. 18(1)

EKSEMPLER PÅ FORSKNING INDEN FOR FILOSOFI MED BØRN

Barrow, W. (2015). 'I think she's learnt how to sort of let the class speak': Children's perspectives on Philosophy for Children as participatory pedagogy. Thinking Skills and Creativity, 17, 76-87. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.tsc.2015.06.003>

Fair, F., L.E. Haas, C. Gardosik, D.D. Johnson, D.P. Price, and O. Leipnik (2015). "Socrates in the Schools from Scotland to Texas: Replicating a Study on the Effects of a Philosophy for Children Program." Journal of Philosophy in Schools 2, no. 1: 18-37. <https://doi.org/10.21913/jps.v2i1.1100>

Gregory, M. R., Haynes, J., & Murriss, K. (red.) (2017). The Routledge International Handbook of Philosophy for Children. New York: Routledge

Jensen, S.S. (2021): "The Impact of Philosophy with Children from the Perspective of Teachers", Educational Studies. <https://doi.org/10.1080/03055698.2020.1871323>

Reznitskaya, A. M. G. (2013). Comparing Student Experiences with Story Discussions in Dialogic Versus Traditional Settings. The Journal of Educational Research, 106(1), 49-63. doi:10.1080/00220671.2012.658458

Schaffalitzky, C. & C. K. Hejl (2021). "Idealiser og virkelighed i Filosofi med børn", Studier i Pædagogisk Filosofi

Topping, K. J., and S. Trickey (2007). "Collaborative Philosophical Enquiry for School Children: Cognitive Effects at 10-12 Years." British Journal of Educational Psychology 77: 271-88. <https://doi.org/10.1348/000709906x105328>

Om forfatterne

Caroline Schaffalitzky er lektor og ph.d. i filosofi ved Syddansk Universitet. **Anni Nielsen** er cand. mag. i filosofi og videnskabelig assistent ved Syddansk Universitet. De arbejder begge med filosofisk dialog i teori og praksis i projektet Filosofi i Skolen ved Institut for Kulturvidenskaber. Filosofi i Skolen blev etableret af Caroline i 2017 og beskæftiger sig med forskning, udvikling og efteruddannelse inden for feltet Filosofi med børn. Et særligt fokuspunkt er den filosofiske dialogsbetydning for børn og læringsfællesskaber.

cocplayfulminds.org

CoC.
Playful
Minds

